

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

17 Mayıs 2012 Perşembe

DİŞİŞLERİ KOMİSYONU
GÖRÜŞME TUTANAKLARI

17 Mayıs 2012 Perşembe

----0----

K O N U

	<u>Sayfa</u>
Dışışleri Bakanlığı ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı temsilcilerinin sınır aşan sular konusunda sunumu ve sınır aşan suların hukuki statüsü, dünya uygulamaları ve Türk dış politikası bağlamında konunun güncel ayrıntıları hakkında Komisyona bilgi vermesi	1:26
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İőlam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Doğal Kaynaklar ve Su Havzası Amenajmanı Üzerine M utabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/441)	26:28
Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı Arasında Su Alanında M utabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/380)	28:31
Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Ulaştırma Bakanlığı Arasında Meteoroloji ve Meteorolojik Araştırma Alanlarında M utabakat Zaptının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı (1/383)	31:32
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında Yardım ve İşbirliği Protokolünün Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı (1/496)	33:34
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği M utabakat Zaptının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı (1/383)	34:36
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Üyelerinin Aile Bireylerinin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Olanak Sağlayan Anlaőtmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı (1/600)	36:37

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM**1:37**

**Dışışleri Bakanlığı ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı
temsilcilerinin sınır aşan sular konusunda sunumu ve sınır
aşan suların hukuki statüsü, dünya uygulamaları ve Türk
dış politikası bağlamında konunun güncel ayrıntıları
hakkında Komisyona bilgi vermesi**

1:26

Aytuğ ATICI	(Mersin)	1:2
Büyükelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		2, 17, 19
Büyükelçi Mithat RENDE (Dışışleri Bakanlığı ÇEGM Genel Müdürü)		2:9, 17:18, 19:21, 22, 24:26
Mustafa ELDEMİR (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		9:15, 21:22, 23:24
Sinan OĞAN	(Iğdır)	16, 23, 25
Osman Taney KORUTÜRK	(İstanbul)	16:17
Mehmet Ali EDİBOĞLU	(Hatay)	18
Tunca TOSKAY	(Antalya)	18:19, 20, 22, 23, 24

**Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam
Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Doğal Kaynaklar ve Su
Havzası Amenajmanı Üzerine Mutabakat Zaptının
Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı**

26:28

Büyükelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		26, 28
Mustafa ELDEMİR (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		27
Madde 1, 2, 3		27
Önerge		27
Sinan OĞAN	(Iğdır)	28

**Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak
Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı Arasında Su
Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun
Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı**

28:31

Büyükelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		28:29
Mustafa ELDEMİR (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		29
Sinan OĞAN	(Iğdır)	29:30
Büyükelçi Mithat RENDE (Dışışleri Bakanlığı ÇEGM Genel Müdürü)		30
Madde 1, 2		30
Madde 3		31
Önerge		31

**Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak
Cumhuriyeti Ulaştırma Bakanlığı Arasında Meteoroloji ve
Meteorolojik Araştırma Alanlarında Mutabakat Zaptının
Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı**

31:32

Büyükelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		31:32
Mustafa ELDEMİR (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		32
Madde 1, 2, 3		32

Önerge	32
Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Irak Cumhuriyeti Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Ormanlık Alanında Yardım ve İşbirliği Protokolünün Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı	33:34
Büyükelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)	33
Mustafa ELDEMİR (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)	33
Madde 1, 2, 3	34
Önerge	34
Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ve Lübnan Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Ormanlık Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı	34:36
Büyükelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)	34:35
Mustafa ELDEMİR (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)	35
Madde 1, 2, 3	35
Önerge	35:36
Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Üyelerinin Aile Bireylerinin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Olanak Sağlayan Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı	36:37
Büyükelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)	36
Madde 1, 2, 3	37
Önerge	37

Açılma Saati: 11.05

Kapanma Saati: 13.15

17 Mayıs 2012 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.05

BAŞKAN: Volkan BOZKIR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Muhammed ÇETİN (İstanbul)

SÖZCÜ: Osman Aşkın BAK (İstanbul)

KÂTİP: Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin)

-----0-----

BAŞKAN – Toplantı yeter sayımız vardır. Dışışleri Komisyonunun 24' üncü Yasama Dönemi İkinci Yasama Yılı 29' uncu toplantısını açıyorum.

Bugün gündemimizde altı uluslararası anlaşma bulunmaktadır. Ancak anlaşmaların görüşülmesine geçmeden önce Dışışleri Bakanlığımız ve Orman ve Su İşleri Bakanlığımız temsilcileri bizlere sınır aşan sular konusunda bir sunum yapacaklar. Bu vesileyle sınır aşan suların hukuki statüsü, dünya uygulamaları ve Türk dış politikası bağlamında konunun güncel ayrıntıları hakkında komisyonumuzun bilgi alması mümkün olacak ve faydalı bir tartışma ortamı da açabileceğiz. Sunumun hemen ardından İran ile doğal kaynaklar ve su havzası amenajmanı üzerine yapılan bir mutabakat zaptını görüşeceğiz. Gündemin üçüncü ve dördüncü maddelerinde Irak ile imzalanan su ve meteoroloji alanlarına ilişkin anlaşmalar yer alıyor. Bilahare Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Lübnan ile ormancılık alanında iş birliği öngören anlaşmaları ele alacağız. Son olarak Arnavutluk ile imzalanan ve diplomatik misyon ve konsolosluk üyelerinin aile bireylerinin kazanç getirici bir işte çalışmalarına olanak sağlayan bir anlaşmayı görüşmeyi planlıyoruz.

Bu arada komisyon üyelerimizin bilgisine getirmek istiyorum. Bugün Genel Kurul gündeminde on anlaşma gözüktüyor. Bugünkü çalışmalarımızda hem burada hem Genel Kurulda komisyonumuz çalışmalarında yer almış anlaşmaları görüşeceğiz.

Gündeme geçmeden önce bir-iki hususu da komisyon üyelerimizle paylaşmak istiyorum. Geçtiğimiz toplantılarda konuşulan yabancı ülkelerde VIP salonu uygulamalarıyla ilgili daha detaylı bilgileri dün komisyon üyelerimize dağıttık, umarım elinize geçmiştir. Eğer geçmemişse tekrar gönderebiliriz. Bir de Eximbank' ın borç silme ve borç erteleme anlaşmalarıyla ilgili bir sual vaki olmuştu. O konuda da sağlanan bilgileri dün dağıttık. Bu iki notu almamış üyelerimiz varsa bunları sağlayabiliriz.

Sayın Atıcı, buyurun.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Teşekkür ederim.

Anlaşılan benim sorularım zor olmuş ki bu hafta yetişemedi cevapları. Dışışlerinden Cezayir’le ilgili bir sorum olmuştu. Komisyonumuzdan da bize tali komisyon olarak gönderilen anlaşmaları istemiştik. Herhangi bir cevap gelmedi. Sizin bilginiz varsa bilgilenebiliriz, değilse...

BAŞKAN – Takip ediyoruz Sayın Atıcı, geldiğinde göndereceğiz.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Tali komisyon olarak gönderilen yazılar?

BAŞKAN – Tali komisyonla ilgili cevabı geçen toplantıda vermiştim Sayın Atıcı.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Hayır, bize Dışışleri Komisyonuna tali komisyon olarak kaç anlaşma gönderildi?

BAŞKAN – Onları bugün göndeririz.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Peki.

BAŞKAN – Dışışleri Müsteşar Yardımcısı Birnur Fertekli ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mustafa Eldemir, arkadaşlarıyla birlikte bizimle beraber, sunumu birlikte yapacaklar.

Ayrıca Dışışleri Bakanlığı Genel Müdürü Sayın Büyükelçi Mithat Rende de burada.

Sözü size veriyorum, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Saygılarımı sunuyorum değerli milletvekillerimize.

Sayın Başkanım ve sayın milletvekillerim; bugün ele alacağımız anlaşma ve mutabakat zabıtlarının büyük bir bölümü su, ormancılık ve meteoroloji alanlarında anlaşmalar. İkili ilişkilerimizin geliştirilmesi amacıyla çok çeşitli alanları kapsayan anlaşmalar yapılmaktadır ve bu suretle de ilişkilerimize çok boyutlu bir nitelik kazandırılması amacı güdülmektedir. Dış politikamızın önemli konuları arasında bu bağlamda sınır aşan sular da yer almaktadır. Sınır aşan sular, komşularımızla ele alınması ve gerektiğinde bir çözüm getirilmesi beklenen meselelerden biridir. Bakanlığımızda bu konuları çok uzun süredir izleyen meslektaşım büyükelçi Mithat Rende bu konudaki sunumumuzu yapacaktır. Büyükelçi Mithat Rende Sınır Aşan Sular Dairesi Başkanlığı Enerji, Su Çevre ve Çevre İşleri Genel Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Aynı zamanda iklim değişikliği başmüzakerecimizdir. İzninizle sunumunu yapmak üzere sözü büyükelçi Mithat Rende’ye bırakmak istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Büyükelçi Rende.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE () - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim, sayın meslektaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün Türkiye'nin sınır aşan sular politikası konusunda talimatınız üzerine bir sunum yapacağız. Bu sunumu yaparken power point kullanacağız. Sular malumunuz son yıllarda dünya gündeminin önemli konularından birini oluşturdu. Özellikle sınır aşan sular. Bu nedenle bu sunumda hem bizim sular politikamız, su potansiyelimiz ve sular hukuku konusunda sizlere bilgi sunacağım.

Öncelikle bu sunumumuzun ardından Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün de bilgilendirmesi olacak. Bazı hususlar her iki sunumda yer almış olabilir, dolayısıyla hızlı geçeceğimiz hususlar olabilir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün bilgilendireceği kısımlar olabilir. Burada izin vererseniz, Türkiye'nin su potansiyeliyle başlamak istiyoruz. Bizim toplam su potansiyelimize ilişkin rakamlar var. Kullanılabilir potansiyel ve yıllık tüketim, bu su potansiyelimiz çok fazla değil ama yıllık tüketimimiz de içme, tarım ve evsel ve endüstri rakamına baktığınızda 44 milyar metreküp/yıl. Bunun tabii giderek artması gerekir. Çünkü sulama henüz tam anlamıyla gerçekleştirilmiş değil Türkiye üzerinde. İleride daha fazla sulamayla yıllık tüketimimiz daha artacak. Su kaynaklarımıza bakarsak bir örnek vermek gerekirse, toplam su kaynaklarımız Tuna Nehrinin yıllık akışından daha az. Ama bir de Amazon Nehrinin kapasitesini de sizlerle paylaşmak istedik. Yani 209 adet Fırat kapasitesinde Amazon Nehri. Böyle bir kıyaslama yapmak istedik bir fikir versin diye.

Jeomorfolojik özelliklerimizden tabii Türkiye'nin bahsetmek lazım. Öncelikle biz her yerde uluslararası platformlarda Türkiye'nin su zengini bir ülke olmadığını söylüyoruz ama diğer komşularımız bizi sürekli kasıtlı olarak su zengini bir ülke olarak tanıtıyorlar. Bu özelliklerimiz nedeniyle haliyle daha çok baraj ve daha çok su biriktirme potansiyeline sahip olmamız gerekir. Ayrıca, bir husus daha var ve çok önemli, bu, uluslararası, hükûmetler arası iklim değişikliği raporuna göre, son rapora göre bizim bölgemiz iklim değişikliğinden en çok etkilenecek bölge ve dolayısıyla sular konusunda da olumsuz yönde bir etkilene bekliyoruz. Bu da bazı ülkelerde yıllık kişi başına düşen su miktarı. Bir fikir vermesi için hem Kanada'yı hem Batı Avrupa'yı da koyduk ama bu arada dünyada su açısından çok fakir ülkeler de yer aldı. Filistin, Ürdün gibi. Biz orta yerdeyiz ama Batı Avrupa'nın ortalamasının çok altındayız tabii, 5 bin metreküp olduğunu düşünürseniz. Bunlar da bizim işte nehirlerimiz. Sınır aşan sularımız ve debileri, ortalama metreküp/saniye, bu sınır aşan sularımız tabii, toplam potansiyelimizin yaklaşık yüzde 40'ını oluşturuyor. Dolayısıyla çok önemli sınır aşan sular politikamızın titizlikle izlenmesi ve yürütülmesi. Burada da sizlere Dicle ve Fırat nehirlerinin Türkiye'nin su potansiyelinin yaklaşık yüzde 30'unu oluşturduğuna dair bir grafik var.

Fırat-Dicle havzası, Basra Körfezine uzanan geniş bir havza. Burada Fırat nehri üzerinde arkadaşlarım özellikle belirli rakamları sizlerle paylaşmak istediler. 900 metreküp/saniye, bu zaman zaman tabii çok düşüyor. Türkiye-Suriye sınırında 32 milyar metreküp/yıl kapasitesi. En düşük ve en yüksek su miktarlarını da veriyoruz. Yıllık su kapasitesi 35 milyar metreküp. Büyük ölçüde tabii Türkiye'den kaynaklanıyor ve su kapasitesi Irak'ın da herhangi bir katkısı yok Fırat'a. Fırat Nehriyle

ilgili olarak Suriye ve Irak bir paylaşım anlaşması imzaladılar 1989’ da ve suyu paylaştırdılar ama bize hiç haber vermediler. Bu da tabii bize danışmadan, oysa esas olması gereken bütün kıyıdaş ülkeler arasında danışmalar yoluyla ve anlaşarak bu tür anlaşmaların sonuçlandırılması.

Muhtemelen Devlet Su İşleri sunuşunda da bunlar olacak, barajlarımız, bunlar yaklaşık 17-18 milyar dolar harcanarak Fırat Nehri üzerinde gerçekleştirilen daha doğrusu bütün GAP bölgesinde gerçekleştirilen projelerin belli başlıları. Fırat Nehri baraj sistemi, bunları sizlere resimlerini de hatırlatmak için sunmak istedik. Karkamış, Dicle Nehri... Dicle Nehrinin ortalama debisi bizden çıkışta tabii çok yüksek değil, çünkü Dicle Nehrinin büyük bir kısmının kaynağı Irak ve İran dağları, yine de Türkiye-Suriye sınırında ortalama su miktarı 16 milyar metreküp önemli bir rakam gene de.

Burada göreceğiniz gibi Dicle Nehrinin su potansiyelinin yüzde 52’si bizim dışımızda, bizden yüzde 48’i sağlanıyor. Üzerindeki barajlar küçük barajlar, göreceğiniz gibi megavat olarak çok düşük. Fırat Nehri üzerindeki barajlarla mukayese ettiğinizde sadece şu anda inşa hâlinde olan Ilısu Barajı uzun zaman yaklaşık, 15-20 yıllık bir geçmişi var Ilısu Barajının ama gerçekleştirme konusundaki kararlılığımız sonucu şu anda inşaatı devam ediyor. Cizre Barajı daha sonra gerçekleştirilecek, bunlar da küçük barajlar, sözünü ettiğimiz. Ilısu’nun 10 milyar metreküp yaklaşık depolama kapasitesi olacak. Planlanan bitiş tarihî 2014 ve Ilısu Barajı çok önemli, çok stratejik bir baraj. Dicle’yi düzenleyecek bir baraj aynı zamanda 1.200 megavatlık bir hidroenerji, yenilenebilir bir enerji sağlayacak. Ayrıca tabii Dicle’nin sularının düzenlenmesi açısından da çok önemli, stratejik önemi olan bir baraj bunu gerçekleştirmek durumundayız. Bu da barajın gölü, muhtemel durumu.

Diğer bir sınır aşan suyumuz Asi Nehri. Asi Nehri, 2,5 milyar metreküp/yıl kapasitesi, düşük kapasiteli, debi çok düşük tabii, diğerlerine oranla, 30 metreküp/saniye. Burada da aynı şekilde Lübnan ve Suriye bize danışmadan bir kullanım anlaşması imzaladılar 94’te ve büyük bir kısmını tabii, Lübnan, Suriye’ye verdi. Yüzde 81’ini sularını Suriye kullanıyor. Türkiye’nin kullanımına düşey bir rakımı vardır. Biz burada diğer Fırat ve Dicle’nin aksine aşağı kıyıdaş ülkeyiz. Dolayısıyla aşağı kıyıdaş ülkenin hakları çok önemlidir. Burada bu göz ardı edilmiştir. Evet, Türkiye’nin sınır aşan sular politikasının temel ilkelerine gelecek olursa burada her şeyden önce hakça, akılcı ve etkin kullanım. Bu uluslararası düzeyde de kabul gören bir ilke, biz de bunu hakça kullanım olarak, özellikle hakça kullanımı çok ön plana çıkarıyoruz. Ayrıca önemli zarar vermeme ilkemiz var. Biz bu konuda son derece özen gösteriyoruz ve önemli zarar vermeme ilkesini uyguluyoruz ve önemli bir zarar verdiğimizizi de sanmıyoruz. Tabii, suyun bir iş birliği unsuru olarak görülmesinde ısrarlıyız. Genellikle işte su bir çatışma ve savaş nedenidir şeklinde karşımıza çıkan çevrelere, akademisyenlere ısrarla biz bunu bir iş birliği unsuru olarak değerlendirdiğimizi söylüyoruz. Suyun faydalarını paylaşalım diyoruz. Diğer kıyıdaş ülkelerle suyun faydalarının paylaşılması da çok önemli. Bu son zamanlarda uluslararası su camiasında çok tartışılan bir konu.

Ayrıca biz kıyıdaş ülkeler arasında çözüm istiyoruz. Çözüm ararken üçüncü tarafların aracılık yapmalarına, hakemlik yapmalarına karşı çıkıyoruz. Bunun da nedeni basit. Çünkü üçüncü tarafların da gündemi vardır. Saklı gündemleri olabilir ve çok fazla da tecrübeyle gördük ki, üçüncü tarafların fazla bir katkı yaptıkları söz konusu olmuyor.

Tabii bir de bir politikamız, suların tahsisi ve kullanımında doğal hidrolojik ve meteorolojik şartların dikkate alınması. Bu da şu demek: Bugün eğer Fırat Nehrinin su debisi 900 metreküp/saniye ise ileride iklim değişikliklerinin olumsuz etkileri sonucunda Fırat Nehrinin debisi 600 metreküp/saniye veya 500 metreküp/saniyeye düşecekse o zaman o koşullar tekrar değerlendirilir ve ona göre su tahsisi veya kullanımı yeniden ele alınır ve en önemlisi de Fırat ve Dicle nehirlerinde özellikle iki nehir-tek havza ilkesini savunuyoruz. Çünkü her bakımdan bizim bu savımızın kolay savunulabilir bir ilke olduğunu düşünüyoruz. Çünkü Mezopotamya tek bir havzadır ve bu iki nehir bu havzayı suluyor. Bu havza bu nehirler birbirleriyle de bağlantılandırılıyor. Örneğin Irak'ta Thartar Kanalı ve Thartar Gölü vasıtasıyla bu iki nehir birbirleriyle bağlantılandırılıyor.

Burada da neden tek havza olduğunu anlatıyoruz. Burada sizin dikkatinize sunmak istediğim bir husus var. Bu Thartar Gölü yapay bir göl ve fazla suları buraya biriktiriyor Irak. Su biriktirme yeri. Bunu bize çok göstermek istemiyor. Thartar Gölünde müthiş bir şey kapasitesi var. 85 milyar metreküplük bir kapasite. Daha evvel giden uzmanlarımıza, bizim su danışmanı arkadaşımıza resim çekmesini bile önlemişlerdi. Ama bunu genellikle fazla konu etmezler. Yani bu tür kapasitelerine fazla karışmamızı da istemezler ama biz ısrarla şunu söylüyoruz: Siz öyle çölün ortasında bu kadar büyük bir gölde suları biriktirmeye çalışıyorsunuz, bilim adamlarına göre burada çok yüksek bir buharlaşma oranı var, yüzde 14 civarında. Dolayısıyla bu 85 milyar metreküpün 7 milyar metreküpü buharlaşıyor. Dolayısıyla esas eğer herhangi bir şekilde su depolama kapasitesini havza içinde geliştireceksek bunun Türkiye'nin derin vadilerinde olması gerekir, böyle çölün ortasında değil. Bunları sürekli kendilerine aktarıyoruz.

Bu da Fırat-Dicle havzasında Irak ve Suriye'de de bulunan önemli baraj ve bentler. Bunları da bilgilerinize sunmak istedik. İşte Suriye'de meşhur Teşrin, Tabka ve El Baas barajları var. Öbür tarafta da tam ortada Thartar suni gölü var.

Evet bu sınır aşan sular politikasında bizimle en çok bu aralar tabiri caizse uğraşan ülke diyelim, Irak'ın görüşlerini size sunmak istiyorum. Irak daima tarihten gelen kazanılmış, müktesep hakları iddia etmiştir. Bu işte 10 binlerce yıldır sulanan bir arazidir ve bu nehirler sulamıştır bizim topraklarımızı, bu topraklarımız bundan böyle bu iki nehir tarafından sulanmalıdır ve bu nedenle de Türkiye bizimle matematiksel olarak paylaşmalıdır bu nehirleri ve ayrı ayrı paylaşmalıdır. Böyle bir iddiası var. Hidrolojik veri değişiminde ısrarlıdırlar fakat bugüne kadar yaptığımız bütün özverilere rağmen sunduğumuz verilere karşın kendilerinden beklediğimiz veri değişimini alamadık ve kendi

verilerine kendilerine saklıyorlar, bizden sürekli hidrolojik veri istiyorlar ama değişim, sürekli bu aralar bir sürü notayla, yazılı olarak sürekli soruyorlar, biz de her seferinde biz diyoruz ki, işte iki sene evvel, bir buçuk sene evvel, sizlerden şu şu bilgileri istedik, bu bilgileri vermiyorsunuz oysa entegre havza yönetiminde yalnız yukarı kıyıdaş ülkenin veri ve bilgi sunma mecburiyeti yoktur, aşağı kıyıdaş ülke olarak Irak'ın ve Suriye'nin de oradaki kirlilik durumunu ve debi durumunu, Şattül-arap'taki durumunu, denize döküldüğü yerde bu iki nehrin durumunu bize vermeniz gerekir diyoruz.

Evet, Irak'ın sular aşan sınır politikasının bir özelliği de sürekli konuyu uluslararası platformlara taşırlar, taşımak istiyorlar. Bu arada bir sürü ülkeyle temasla işte gelin bize sınır aşan sular hukuku öğretin, bizim uzmanlarımızı eğitin. Biz bu müzakereleri nasıl yapacağız? Nitekim bundan iki hafta evvel Okan Üniversitesinde düzenlenen bir konferansta bu Irak yetkililerine ve su uzmanlarına ders veren ve müzakere tekniği öğreten bir hoca, bir NGO başkanı, o da geldi, bir konuşma yaptı. Sürekli herkese gidip hem bizi şikâyet ederler hem de bu arada bir de bize müzakere teknikleri öğretin, çünkü bu Türklerle konuşamıyoruz, bunları ikna edemiyoruz, aman işte bize öğretin nasıl yapacağız? Bu suları bunlarla nasıl paylaşacağız, nasıl daha cömert davranabilirler Türkler diye soruyorlar ve taktik geliştiriyorlar.

Evet, bir başka istedikleri 1997 Birleşmiş Milletler Su Sözleşmesinin kabul edilmesi tarafımızdan ve mümkünse dünya düzeyinde onaylanması, bu henüz yürürlüğe girmiş bir sözleşme değil, daha sonra bu sözleşme hakkında, bu çünkü sınır aşan sular hukuku kapsamında size arz edeceğim hususlar var. Bunlardan bir tanesi de bu sözleşmenin niteliği. Bir de tabii uzman zamandır Ilısu Barajının inşaatını engellemeye çalıştılar. Daha evvel hatırlayacaksınız Atatürk Barajının inşaatını bir süre 15 sene kadar erteleyebildiler. Şimdi Ilısu Barajı üzerinde çok çalışıyorlar. Ben Londra'da görevliyken gene Ilısu Barajı için 220 milyon dolarlık bir kredi almamız söz konusuydu İngiliz makamlarından. Çok çalıştılar ve mâni oldular. Ilısu Barajının uluslararası kredilendirilmesine mâni oldular.

Evet bir de haksızlık ettikleri bir husus var, sürekli bizleri Türkiye iş birliğinden kaçınan, suyu adil paylaşmayan barajlarında tutan, kirlüten şeklinde sunuyorlar komşularımız, kardeşlerimiz. Bu arada tabii bir husus daha var, bizim sunumumuzda yer almıyor. Çok su milliyetçiliği yapılıyor, Arap âleminde. Ben Katar'da görevliyken de onu gördüm. Arap ligi kapsamında çok ciddi su milliyetçiliği yapılıyor ve Dicle ve Fırat nehirlerini Arap suları şeklinde sunuyorlar. "Arap Waters" diyorlar, işte Nil Arap suyu, Ürdün nehri Arap suyu, Dicle ve Fırat da Arap suları. Böyle bunların Arap suları haritaları var. Biz de ısrarla diyoruz ki, bunlara ne Arap suyu ne Türk suyu deniyor. Bunların tarihten gelen isimleri var, bu isimlerle hitap edelim, milliyetçiliği bırakalım, duygusal davranmayı bırakalım bu su konusunda.

Değerli milletvekilleri, bu mutabakat zaptı bugün gündemimizde. Bu, Türkiye-Irak yüksek düzeyde stratejik iş birliği konseyi başkanlar toplantısında 15 Ekimde 2009'da imzalanan bir mutabakat zaptı, bu arada tabii bütün bu size arz ettiğim bu duruma rağmen, biz büyük bir sabırla diğer kıyıdaş ülkelerle iş birliğini sürdürme çabamızı sürdürmeye çaba gösteriyoruz. Yani herhangi bir şekilde bu davranışlarından yani cesaretsiz bu diyalogu durdurmuyoruz, sürdürüyoruz. Çünkü karşılıklı diyalog, görüşme, iş birliği düşük düzeyde de olsa mümkün olabiliyor. İşte bu mutabakat zaptını da imzaladık. Burada bu mutabakat zaptında bence en önemli işte Dicle-Fırat'ta su kaynakları yönetiminde iş birliğinin geliştirilmesi var. Tabii, bu onların en çok istediği bu tabii. Bu OTK, Ortak Teknik Komite toplantıları 1982'de başlayan, onların sıklaştırılmasını istiyorlar, çünkü bu üçlü, yani kıyıdaş ülkeler arasında üçlü mekanizmadır ve bu mekanizma yani bugüne kadar önemli bir sonuç vermemiştir ama en azından çözmiyorsak meseleleri yönetmeye çalışmalıyız düşüncesinden hareketle bu OTK toplantıları devam ediyor. Su alt yapısının iyileştirilmesine çalışalım. Irak'ta bir savaştan sonra su alt yapısının büyük bir kısmı yıkıldı, tahrip edildi, biz de onlara bu konuda bizim 1954'ten bu yana oluşturduğumuz kapasitemiz var Devlet Su İşleri ve ayrıca tabii özel sektörümüzün büyük bir kapasitesi var. Biz sizin su altyapınızı sizinle iş birliği içinde oluşturmaya katkıda bulunmaya hazırız diyoruz. Bunu da onlar ilke olarak benimsiyorlar, kabul ediyorlar.

Su ihtiyaçlarını belirleyelim diyorlar, evet, suyu daha etkin biçimde kullanalım ve Türk şirketlerinin su altyapı projelerine ilişkin ihalelerde yer alsın. Suriye ile ilişkilere dönecek olursak, malumunuz 1987 tarihli karma ekonomik komisyon protokolü var, suyla ilgili bölümü var ve suyla ilgili bölümde 500 metreküp saniye taahhüdümüz var. Bu taahhüt tabii, hatırlayabilirsiniz, bu taahhüt esas itibarıyla, merhum Özal zamanında Suriye'nin Türkiye'ye yönelik terörizmi desteklemekten vazgeçmesi karşılığında esas itibarıyla verilmiş bir ödündür diyelim. Ama böyle bir taahhüde girilmiş ve Türkiye o tarihten bu yana imkânlar ölçüsünde bu taahhüdü yerine getirmektedir.

Yalnız burada size tekrar sunmak istediğim bir husus var. Yani bu esas itibarıyla bir sürekli bir anlaşma imzalanıncaya kadar, yani bu geçici bir protokol, şimdi diğer komşularımız Suriye ve Irak çeşitli vesilelerle bizim çok düşük su tuttuğumuzu, su devrettiğimizi iddia ederler. Fakat burada özellikle kırmızı rakamları dikkatinize sunmak istiyorum. Göreceksiniz, yani ortalamalar hiç fena değil, hatta bu 2011-2012 döneminde bunlar tabii Devlet Su İşlerinin verileridir, istifade ettiğimiz. Bu arada biz tabii Devlet Su İşleriyle, Su ve Orman Bakanlığıyla çok yakın iş birliği içinde kardeş kuruluşlar şeklinde çalışıyoruz. Uluslararası toplantılara birlikte gidiyoruz, birlikte müzakereleri yürütüyoruz. Şimdi göreceğiniz gibi bu sene 500 metreküp/saniye yerine 1362, 1087, 1093 ortalamalar muazzam. Çünkü çok yağış aldık, kar iyiydi ve tabii suyu türbinleyip hidroenerjiyi üretmemiz gerekiyor. Ama bunlar tabii bu rakamları her zaman söz konusu olmayacak. İleride GAP bölgemizdeki

sulama imkânlarımız geliştikçe tabii suyun bir kısmı sulamaya gidecek ve iklim değişikliğiyle birlikte bu rakamlar çok düşük olabilecek, esas sorun o zaman başlayacak.

Suriye ile ilişkilerimiz: Gene aralık 2009'da başkanlar toplantısı sırasında gerçekleştirdiğimiz, imzaladığımız mutabakat zabıtlarımız var. Biri Suriye Dicle Nehrinden su çekimi, Asi nehri üzerinde dostluk barajı, ortak baraj inşa edilmesine ilişkin mutabakat zaptı. Asi Nehri dostluk barajı kolay olmadı, Suriye tarafını ikna etmek, çok gittik geldik, Şam'da müzakereler yürüttük, onlar buraya geldiler, neticede temel atma töreni gerçekleştirildi, ama şu anda herhangi bir ilerleme söz konusu değil. Siyasi konjonktür nedeniyle.

Evet ortak teknik komiteden bahsetmiştim, sadece burada işte ne zaman toplandığı, işte o birçok toplantı gerçekleştirildi, ama bugüne kadar maalesef çok farklı tutumlar nedeniyle, tutum farklılıkları, yaklaşım farklılıkları nedeniyle henüz bu Dicle-Fırat havzasında herhangi bir anlaşmaya varmış değiliz.

Bazı şeyleri arkadaşlarım eklediler, sizinle paylaşmak için. Sulamaya açılması planlanan alan yaklaşık 2 milyon hektar. Tabii bu 2 milyon hektarı biz sulamasını gerçekleştirdiğimizde Dicle ve Fırat nehrinden özellikle Fırat'tan daha az su, vermek durumunda kalacağız. Bir de orada tabii, suyun hidroenerji üretimi için mi, yoksa sulama için mi kullanılacağını da onu çok akıllı bir şekilde yeniden düzenlememiz gerekir. O da Devlet Su İşlerinin ve ilgili teknik kurullarınızın görev alanına giriyor.

Şimdi sınır aşan sular hukuku, daha evvel de size arz ettim, burada uluslararası düzeyde kabul görmüş ilkeler var, onları göreceksiniz, suyun hakça ve verimli kullanımı, önemli zarar vermeme, entegre havza yönetimi, bu çok önemli. Bu, Avrupa Birliği kapsamında bu entegre havza yönetimini yapmak durumundayız. Karşılıklı bilgi ve verimi değişimi ve önemli altyapı projelerinde bilgi verilmesi karşı tarafa ve diğer kıyıdaş ülkelere bilgi verilmesi. Burada Birleşmiş Milletler Uluslararası suların ulaşım dışı amaçlarla kullanılmasına ilişkin sözleşme bu sözleşmenin 5'inci ve 7'nci maddesi çok önemli ve ayrıca tabii 33'üncü madde çok önemli bizim açımızdan, biz bu anlaşmaya karşı çıkan üç ülkeden biriyiz ama yirmi yedi ülke de çekimser kaldı. Bu sözleşmenin 33'üncü maddesi bizim kabul edemeyeceğimiz hususlar içeriyor. Çünkü kıyıdaş ülkelerden birinin tek başına uluslararası Adalet Divanına bir meseleyi götürme imkânı sağlıyor bu sözleşme. Dolayısıyla biz burada sürekli işte arz ettiğimiz gibi ısrarlı muhalifiz. Persistent Objecter'dır Türkiye, yani bu deniz hukuku sözleşmesinde olduğu gibi bizi ısrarlı muhalif konumundayız, çünkü maalesef bu sözleşme ilk müzakere edildiğinden Birleşmiş Milletlerde aşağı kıyıdaş ülkelerin hâkimiyeti söz konusu olmuş, yani başta Mısır olmak üzere birçok aşağı kıyıdaş ülke, bu sözleşmenin oluşturulmasında etkili olmuşlar, yukarı kıyıdaş ülkeler esas itibarıyla uluslararası camiada hep hegemon ülkeler olarak sunuluyor. Ne nüfusu var ne toprağı var ama suyu var, suyu da tutmak istiyor şeklinde yanlış bir sunum yapılıyor. Bunu akademisyenler de maalesef uluslararası düzeyde bu şekilde savunuyorlar.

Göreceğiniz gibi onaylayan ülke sayısı yirmi beş, ama giriş şartı otuz beş, yani on ülke daha onaylarsa bu sözleşme yürürlüğe girecek ama bizim ısrarlı muhalefetimiz devam ediyor.

Bu arada tabii bu sözleşme dışında başka sınır aşan sular hukuku kapsamına giren ve bizi de rahatsız eden başka sözleşmeler de var, Helsinki Sözleşmesi. Gene burada aynı şekilde anlaşmazlıkların barışçı çözümü konusunda gene bizi rahatsız eden hususlar var. Sonuç alınmadığı takdirde kıyıdaş ülkeler arasında taraf ülkelerin sekreteryalari önceden yapmış olacağı bildirimde seçilen hakemlik veya uluslararası Adalet Divanı yolları bunlar açık bırakılıyor. Bizim savunduğumuz görüş bütün eğer bir mesele çözülemiyorsa kıyıdaş ülkeler arasında, hepsinin mutabakatı sağlanarak bir şekilde üçüncü taraflara yönelinir ama esas itibarıyla kıyıdaş ülkeler arasında çözüm aranmasıdır.

Ayrıca bize rahatsız eden bir sözleşme daha var. Armus, 1998 halkın bilgiye erişimi, karar alma sürecine katılımı ve yargıya başvuru sözleşmesi var. Burada da Avrupa Birliği taraf, Avrupa Birliği Su Müktesebatına yansıtıldı bu anlaşma da, biz bu iki Armus ve ESPOO sözleşmelerini Avrupa Birliği ile görüşmelerde, müzakerelerde tam üyeliğe giriş yolunda taraf olacağımızı söyledik. Yani tam üyelik artık dönülemez bir noktaya geldiğinde tam üyelikten evvel bu anlaşmalara taraf olacağımızı söyledik. Böyle bir durum da var, Avrupa Birliği ile. Bir de Avrupa Birliğinin direktifleri var. Bunlar da su çerçeve direktifi, ÇED direktifi, bilgiye erişim direktifi ve stratejik ÇED direktifleri, bunlar da sınır aşan sular hukuku kapsamında bizim açımızdan önemli saydığımız sözleşmeler, direktifler.

Benim sunuşum burada bitiyor, sorularınızı daha sonra memnuniyetle yanıtlayacağım. Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Brifingle ilgili olarak Sayın Fertekligil, Sayın Eldemir'in ilave edeceği bir husus yoksa sorulara geçelim.

Buyurun.

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR – Sayın Başkanım, sayın üyeler, Bakanım, şahsım ve ekibim adına saygılarımı sunuyorum.

Tabii, sınır aşan sular konusunda Dışişleri Bakanlığımızla müştereken çalışıyoruz, Dışişleri Bakanlığımız konunun siyasi ve uluslararası hukuk boyutunu takip etmekte, bakanlığımız ise teknik konuları ve bu teknik konular içerisinde işin yürütülmesiyle ilgili olan hususları yürütmektedir.

Sınır aşan sulara geçmeden evvel Türkiye haritası üzerinde Türkiye'nin durumuna baktığımızda üç tarafı denizlerle çevrili olmakla beraber etrafımızda ciddi manada da bir kara sınırları bulunmaktadır. Her komşu ülkeyle ilgili sınır aşan suyumuz söz konusudur ve bunlarla ilgili bütün faaliyetlerimiz, bakanlığımız ve bakanlığımıza bağlı olan Devlet Su İşleri tarafından müştereken yürütülmektedir. Komşularımıza baktığımızda doğudan başlarsak Gürcistan, Ermenistan, İran, Irak, Suriye; batıya geçtiğimizde Yunanistan ve Bulgaristan olarak şunları ifade etmemiz mümkün. Bununla

ilgili sınır aşan sularla ilgili diğer bir kavram ise sınır aşan suların oluşturmuş olduğu havzalar önemlidir. Bu havzalara baktığımızda bu nehirlerin oluşturduğu havzalar olarak bunu ifade etmek isterim. Çoruh havzası, Aras havzası, Dicle-Fırat havzası ve Meriç havzası olarak bunları sınır aşan su havzaları olarak da belirtmek isteriz.

Türkiye'nin su potansiyelini az önce Mithat Bey belirtti. Başka ölçüm birimleri olarak şöyle ifade etmemizde fayda var. Türkiye'nin su potansiyeli yıllık 501 milyar metreküp mertebesinde, bunun 112 milyar metreküpünü ancak kullanabilme durumundayız. Diğer kalan kısmı ise denizlere, yer altı suyuna veya denizlere çok yakın yerlere düşen suların doğrudan doğruya kullanılmadan denizlere ulaşmasından dolayı kullanılabilecek olan su miktarı 112 milyar metreküptür. Türkiye'nin 2010 yılında 74 milyon olarak kabul edersek, tabii burada kişi başına düşen su miktarı 1.500 metreküp/yıl olarak ifade ediliyor. Bu bir noktada tekrar olmakla birlikte bundan sonraki slaytta bunun önemini belirtme açısından faydası var. Şimdi sınır aşan sularımız üç grupta mütalaa ediliyor. Bir, Türkiye'nin pozisyonu itibarıyla, Türkiye memba ülkesi olan sınır aşan sularımız var, mansap ülkesi olarak sınır aşan sularımız var, hem memba hem mansap olarak sınır aşan sularımız var. Bunları ayrı ayrı bundan sonraki slaytlarımızda göstermiş olacağız. Sınır aşan suların Türkiye'deki sular açısından baktığımız zaman yüzde olarak yüzde 36'sını teşkil etmektedir.

Bir önceki slaytta belirttiğimiz gibi 1.500 metreküp/yıl kişi başına düşen su miktarını esas aldığımızda dünya ölçeğinde bunu değerlendirdiğimizde dünyanın kabul ettiği kabullerle değerlendirildiğinde 10 bin metreküpten fazla kişi başına su düşen ülkelere su zengini ülkeler, 1.000 metreküpten daha az su düşen ülkelere de su fakiri ülkeler olarak tasnif edilmiş durumda. Bu iki değer arasında Türkiye'nin durumu ise 1.500 metreküp/yıl kişi başına su düştüğünde su yönünden stresli ülke olarak ülkemiz tasnife girmiş oluyor. Dünyadan sınır aşan suların durumu ne diye baktığımızda, Birleşmiş Milletler kayıtlarına göre 263 nehir sınır aşan su statüsüne tabi olmaktadır. Bunlardan yüzde 72'si iki ülke arasında sınır aşıyor. Yüzde 17'si ise üç ülke arasında yüzde 11'i ise üçten fazla ülke arasında sınır aşan suları teşkil ediyor. Türkiye'deki sınır aşan sulara baktığımız zaman bu üç tasnife de giren sularımız söz konusudur. Bir sınır aşan sularımızdaki potansiyel açısından duruma baktığımızda ise sınır aşan Meriç Nehrimiz Türkiye-Bulgaristan-Yunanistan arasında sınır aşan su durumundadır. Bunun potansiyeli 8,5 milyar metreküp/yıldır ve bu 8,5 milyar metreküp/yılın 1,33 milyar metreküpü Türkiye sınırları içerisinde toplanarak Meriç'e katılan sudur. Asi Nehrine baktığımızda Suriye ile Türkiye arasında sınır aşan su durumundadır. Bunun toplam kapasitesi, yıllık potansiyeli 2,4 milyar metreküp/yıl, 1,17 milyar metreküp/yılı da Türkiye toprakları içerisinde toplanarak Asi Nehrine ulaşan miktar olarak burada ifade edildi.

Gürcistan'la Türkiye arasında sınır aşan su durumunda olan Çoruh Nehrine baktığımızda Çoruh Nehrinin potansiyeli 6,8 milyar metreküp/yıldır. Bunun hemen hemen tamamı Türkiye

topraklarında toplanıp Türkiye sınırından Gürcistan'a geçip oradan Karadeniz'e çok kısa bir mesafede döküldüğünden dolayı Gürcistan'ın Çoruh Nehrine ciddi bir etkisi olmadığını görüyoruz.

Bir diğer sınır aşan suyumuz ise Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-Ermenistan ve İran olarak karşımıza çıkan Aras Nehridir. Aras Nehrinin su potansiyeli ise 24 milyar metreküp/yıldır. Bunun 5,72 milyar metreküplük kısmı Türkiye topraklarında toplanarak Aras Nehrine karışmaktadır. Dicle-Fırat bir diğer sınır aşan suyumuz. Bu da Suriye, Irak, İran ve Türkiye olmak üzere dört ülkede sınır aşan su statüsündedir. Potansiyel ise 85 milyar metreküp/yıl, bunun 58 milyar metreküp/yılı Türkiye topraklarından toplanarak bu iki nehrimize karışmaktadır.

Bu haritada şimdi havzaları tekrar, sınır aşan nehirleri tekrar gözden geçirecek olursak Meriç havzası ve Meriç havzasında sınır aşan su durumunda olan Meriç Nehri üç ana koldan teşekkül etmektedir. Meriç kendisini saymadığımız takdirde bunlar Tunca, Arda ve Ergene kollarıdır. Ergene kolu tamamen Türkiye sınırları içerisinde başlayıp Meriç Nehrine boşalmaktadır. Tunca ise Yunanistan'da doğmakta ve Türkiye sınırlarına girdikten sonra Edirne civarında Meriç Nehrine katılmaktadır. Arda ise Bulgaristan topraklarından doğmakta, Yunanistan topraklarını geçerek Türkiye sınırında Edirne civarında Meriç Nehrine katılmaktadır.

Meriç Nehri üzerinde duracak olursak burada Avrupa direktifleri çerçevesi içerisinde genellikle kıyıdaş ülkelerle Meriç Nehrinin kullanımı konusunda devamlı müzakerelerimiz sürmektedir. Bu müzakerelerin ana başlığı, tabii, Edirne'nin sık sık taşkınlara maruz kalması sebebiyle, burada Türkiye olarak biz mansap ülkesi olarak bundan ciddi manada etkilenmekteyiz. Türkiye olarak Bulgaristan'la Tunca Nehri üzerinde bu taşkınları önlemek maksadıyla, bir barajın yapılmasını teklif ediyoruz, karşı taraf tabii Bulgaristan tarafı barajın göl havzası Bulgaristan tarafında kaldığından dolayı onlar buna pek rıza göstermiyorlar ancak biz ısrarla bu barajın yapılması talebinde bulunuyoruz. Çünkü bunda can ve mal güvenliği açısından yine Avrupa Birliği müktesebatı çerçevesi içerisinde haklılığımız ortadadır, bunu sonuna kadar takip ediyoruz bakanlık olarak, Dışişleri Bakanlığımız olarak bunu takip ediyoruz.

Bulgaristan ve Yunanistan'la ayrı ayrı olmak üzere iş birliği konusunda yapmış olduğumuz müzakereler var, ortak çalışmalar var, bu çalışmaları devam ettiriyoruz, ilişkilerimizi kesmeme yönünde bir gayret içerisindeyiz. Bulgaristan ile Türkiye arasında taşkın önleyen bir baraj olan bu Arda ile ilgili olarak Tunca Nehri üzerinde yapılacak olan barajla ilgili olarak ifade ettiğim gibi ısrarlı takibimizi sürdüreceğiz. Bu harita üzerinde teklif etmiş olduğumuz Tunca Barajının google'dan çekilmiş harita üzerine işlenmiş şeklini görüyoruz.

Bir diğer iş birliği hususu ise gerek Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye arasında üçlü iş birliği ise taşkınlara karşı önceden ikaz, uyarı sistemini oluşturduk ve bunu süratli bir şekilde takip ediyoruz. Slaytta ölçüm istasyonlarının, taşkın uyarı istasyonlarının yerleri gösterilmiştir. Burada altı

tane şu anda izleme istasyonu, uyarı istasyonu vardır. Bu bizim için son derece önemlidir. Çünkü muhtemel taşkınları, selleri, feyezanları önceden tespit edebilirsek, o civarda yaşayan insanların can ve mal kaybını asgari düzeye indirme açısından bizim için son derece önemlidir. Bir diğer sınır aşan su konusundaki faaliyetlerimiz Asi havzası üzerindedir. Asi Nehri üzerinde bir dostluk barajı yapılması konusunda Suriye ile az önce Mithat Bey'in de ifade ettiği gibi çok uzun mücadeleden sonra bir anlaşma noktasına geldik ve bu anlaşma yapıldı. Şu anda Asi Nehri üzerinde dostluk barajının inşaatı hâlihazırda devam ediyor ve onda herhangi bir şu ana kadar bize engelleyici bir sıkıntı olmadı. Tabii faaliyetlerimiz Türkiye toprakları üzerinde devam ediyor, Suriye üzerindeki, Suriye'nin şu anda içinde bulunmuş olduğu durumdan dolayı karar verecek durumda olmadıklarından dolayı bu bir miktar ertelenmiş durumda. O taraftaki inşaatlarımız, ancak anlaşma yapıldığına göre bunun gerçekleşeceği ümidindeyiz.

Bir diğer sınır aşan suyumuz ise Çoruh Nehridir. Çoruh Nehri Türkiye ile az önce de ifade ettiğim gibi Gürcistan arasında sınır aşan su konumundadır. Burada Çoruh Nehrinin suyu tamamen Türkiye'den toplanmakta ve Türkiye sınırları içerisinde toplanmakta ve kısa bir yol katettikten sonra Karadeniz'e dökülmektedir. Gürcistan ile yapılmış olan karşılıklı anlaşmalar neticesinde biz burada bir dizi barajın inşaatını planlamış, iki tanesi hizmete Muratlı ve Borçka barajlarını hizmete almış durumdayız ve üçüncü barajımızın da inşaatı bitmiş. Su tutulmaya başlanmıştır. Yıl sonunda enerji üretimi için deneme çalışmalarına, 2013 yılında ise üretim çalışmalarına başlanacaktır. Bir diğer husus da Yusufeli Barajıdır. Onunla ilgili olarak da çalışmalar sürdürülmektedir.

Çoruh Nehri üzerinde bir diğer ikili, Gürcistan ile sınır aşan sular konusunda yapmış olduğumuz görüşmeler neticesinde Kura Nehri üzerinde ortak bir baraj ve HES inşaatını yapmayı hedefledik. Bununla ilgili olarak, ilgili bakanlıklar bir araya gelerek ortak bir noktada mutabakata varıldı ancak anlaşma metni hazırlıklara hâlihazırda sürdürülüyor; iki tarafın mutabık kalması halinde bu anlaşmanın da hukuki prosedürleri başlatılmış olacaktır.

Ermenistan ile sınıraşan su durumunda olan Aras Nehri'nin üzerinde, Arpaçay kolu üzerinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ile geçmişte yapılan ikili anlaşma çerçevesinde 1985 yılında Arpaçay Barajı yaptırılmıştır. Tabii, SSCB'nin dağılmasından sonra buradaki bu hak ve yetkiler Ermenistan tarafına intikal ettiğinden, şu anda Ermenistanla bu ilişki sürdürülmektedir. Bunda herhangi bir, bugüne kadar, problem, anlaşmanın uygulanması noktasında herhangi bir problem yaşanmadı.

Bu slaytta ise, dünyaca kabul görmüş olan havza sınırlarını göstermektedir. Bu havza sınırları şunu ifade ediyor yani Fırat ile Dicle'yi, artık dünya literatürü ikisini tek havza olarak kabul ediyor. Bunun gerekçesi de, Fırat ve Dicle'nin Şaddûlarap öncesinde Bağdat'ın güneyinde birleşerek denize dökülmüş olması, bir nehir olarak denize dökülmüş olması, bizim iki nehir bir havza tezimizi

kuvvetlendiren en önemli unsur olarak karşımıza çıkıyor. Bunun haritadaki gösterimi de ekranda görüldüğü şekildedir. Dolayısıyla biz bu tezimizde hukuki açıdan uluslararası literatür açısından da haklı durumdayız.

Bu haritada ise bizim Fırat havzası üzerinde geliştirmiş olduğumuz projeler görülmektedir; yapmış olduğumuz barajlar görülmektedir. Bu barajların hangi barajlar olduğu konusunu Mithat Bey belirtti.

Bir diğer husus da, Dicle havzasıdır. Dicle Havzası üzerinde de yapmış olduğumuz barajlar ve planladığımız barajlar görülmektedir. Dicle havzası üzerinde Kralıkızı, Dicle ve yan kolu üzerindeki Batman barajlarının inşaatı tamamlanmıştır, Ilısu ve Cizre barajlarının inşaatları da devam etmektedir. Bunları da devletimiz gücünü, kuvvetini kullanarak 2014 senesi içerisinde tamamlamayı hedeflemektedir.

Tabii, gerek Suriye'nin gerek Irak'ın bizi suçlarken iddia etmiş oldukları iddiaları, kendi yapmış oldukları tesisleriyle kendi kendilerini de bir noktada zayıf duruma düşürmektedir. Şekilde gördüğümüz gibi Suriye Fırat üzerinde 3 baraj inşa etmiş durumda, Fırat üzerinde Irak ise 1 baraj inşa etmiş, Dicle ve Dicle'nin kolları üzerindeyse bir sürü baraj Irak inşa etmiş durumda. En önemlisi de tabii burada, Irak'ın, tartar çukurluğunda bu suyu her iki nehri de birleştirmek suretiyle, her iki nehirde su almak suretiyle büyük bir depolama tesisi yaptırmış, depolama tesisinde bu suyu biriktiriyor ve suyu sulama mevsiminde kullanıyor. Ancak burada hassas olan nokta, Tartar çukurluğu tuzlu bir arazide olması sebebiyle burada biriktirilen sular tuzlanmakta. Irak'ın bir yanlış ve sebepsiz iddiası da, Türkiye suları kirletiyor, tuzlanmış suları gönderiyor şeklindeki iddiası var. Bu iddiasının kaynağı da Tartar çukurluğunda biriktirmiş olduğu sudan kaynaklanıyor. Bunu da uluslararası platformlarda ikili görüşmelerde biz devamlı surette kullanmak durumundayız ve bu Tartar'ın inceden inceye, eğer anlaşma yapılacak ise, su taksimiyle ilgili anlaşma yapılacak ise Tartar depolama tesisi ortak olarak inceden inceye göz önünde bulundurulması gereken bir husustur.

Dicle - Fırat havzasının su potansiyeline baktığımız zaman, bir diğer bizi haklı gösteren unsur da şudur: Her iki nehrin müşterek olarak hem potansiyellerine hem de... Potansiyelleri zaten belli, 85 milyar metre küp / yıl olarak karşımıza çıkıyor. Talep edilen ise, potansiyelin üzerinde ülkelerin talep etmiş olduğu su ise 106 milyar metre küp / yıl olarak şey ediyor yani olmayan bir suyun talebi söz konusu.

Şimdi, bu talep nasıl karşılanacak şeklinde bir soru akla gelebilir. Bu talebin karşılanması da aslında tabloda gayet açık ve net görülüyor. Katkı oranına bakmamız lazım. Türkiye'nin gerek Fırat gerek Dicle'ye katkıları yüzde 62'dir yani toplam suyun yüzde 62'si Türk topraklarından toplanmaktadır. Peki, Türkiye'nin talebi nedir? Yüzde 62'ye karşı kullanabileceği su miktarı yüzde 30

mertebesindedir. Yani yüzde 62'nin yüzde 32'si zaten mansap ülkelerine bu şartlar altında verilmek durumundadır.

Suriye'nin katkısı ise çok azdır, Fırat'a belli bir miktar katkısı vardır, yüzde 4 mertebesindedir, Dicle'ye Suriye'nin herhangi bir katkısı söz konusu değildir veya ihmal edilecek mertebededir. Talebi hangi noktadadır diye baktığımız zaman Suriye'nin talebi de yüzde 16 mertebesindedir.

Gelelim Irak'ın durumuna: Irak'ın durumu çok farklı. Irak'ın her iki havzaya katkısı, her iki nehre su olarak katkısı yüzde 34 mertebesindedir. Talep etmiş olduğu su ise yüzde 79 mertebesindedir. Buradan da taleplerinin haksızlığı ortaya çıkmaktadır. Az önce de belirtildiği gibi bu haksızlığı, kendilerinin kadim su hakkı noktasında savunma durumundadırlar. Ancak onun da teknik olarak çürütülmesi mümkündür. Kadim hakkı olarak ancak nehirlerin etrafı geçmişte sulanmıştır ancak şu anda Irak'ın sulamış olduğu şey nehir etrafından ziyade bütün alanın sulanması yönünde projelerini geliştirmekte olduklarını biliyoruz.

Burada tabii verilen suyu az önce Mithat Bey de ifade etti, ben bunun üzerinde durmayayım. Netice itibarıyla bizim sırf Atatürk Barajı rezervuarını doldurmak ve Suriye'deki terörün önünü kesmek açısından yapılmış olan bir mutabakat protokol metni vardı 1987 yılında. Buna göre 500 metre küp / saniye su verilmesi, eğer bu o ay verilemiyorsa, ondan sonraki aylarda bu suyun verilebileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Biz bu taahhüdümüzü yerine getiriyoruz fazlasıyla, genel toplama baktığınız zaman çok fazlasıyla yerine getirmiş olduk.

Suriye ile üç ülke arasında anlaşma yaparak kesin bir paylaşım, Suriye'nin tezi, sular konusunda kesin bir paylaşımın yapılmasını talep etmektedir, kesin ve adil bir paylaşımın yapılmasını talep etmektedir. Tabii, bu adil paylaşımın önce bir tarifinin yapılması gerekir. İlk etapta çok haklı gibi geliyor. Adil olması için adaletin ne şekilde tecelli etmesi konusunun da vuzuha kavuşturulması gerekiyor. Her ne kadar bizim tezimiz bundan farklı ise de eğer Suriye'nin tezi üzerinde durulacaksa, öncelikle adaletin ne şekilde tesis edileceğinin tarifinin çok açık ve net yapılması gerekir.

Irak'ın talepleri ise, su paylaşımı konusundaki talepleri ise, az önce de ifade edildiği gibi, tarihsel kullanım hakkı olarak bu şekilde kalmasını talep ediyor. Bunun gizli manası şudur: Türkiye kendi toprakları üzerinde suyla ilgili, su tüketici herhangi bir tesisin yapılmaması gizli manasını taşıyor. Böyle bir şeyin Türkiye tarafından kabul edilmesi mümkün değil diye düşünüyoruz.

Türkiye ise Fırat ve Dicle nehirlerindeki suyu paylaşımı konusunda üç adımlı bir yol takip edilmesi gerektiği tezi üzerinde durmaktadır. Bu tezler:

Birincisi: Öncelikle bir durum tespitinin yapılması söz konusu. Yani burada sınırlar yok farz edilerek değil de, sınırları kale almadan bir durum tespitinin yapılmasını biz öneriyoruz. Bu durum tespiti neleri ihtiva edecek?

Bu durum tespiti şunları ihtiva edecek: Her ülkenin su potansiyeli nedir? Gerçek şu ihtiyacı nedir? Suya katkısı nedir? Suya talebi nedir? Sulanabilecek arazilerin miktarı nedir? Suyu kullanma şekli nedir? Bunların karşılıklı olarak görüşülüp, konuşulup karara bağlanması gerekiyor öncelikle.

Tabii, ikinci olarak burada toprak tasnifinin yapılması son derece önemli. Sulanamayacak toprakları sulamak suretiyle tarım yapmaya kalktığınız zaman ciddi manada bir su israfı söz konusudur. Dolayısıyla, bunun da bu şekilde bir sulama yapılamayacak toprakların sulanması yönündeki Irak'ın talebinin, Irak'la Suriye'nin talebinin Türkiye tarafından kabul edilmesi mümkün olmayan bir talep olarak görüyoruz.

Bu arada diğer bir husus da, ortak ve teknik komite toplantıları dışında üçlü bakanlar toplantıları da gerçekleştirilmiştir. Tabii bu ortak teknik komite toplantıları 1982 yılında başlamış, 18 adet ortak teknik toplantı yapılmış, ayrıca bu süre içerisinde 5 adet üçlü bakanlar toplantısı yapılmış, en son 3 Eylül 2009 tarihinde Türkiye ile Suriye ve Irak arasında su sorunlarını çözmek üzere üçlü bakanlar toplantısı da yapılmış durumdadır. Bu toplantılar devam edecektir. Gerek ortak teknik komite toplantıları, gerek üçlü bakanlar toplantıları meselenin çözümüne kadar devam etmesinin gerektiği görüşündeyiz.

Ayrıca, Türkiye - Irak yüksek düzeyli stratejik işbirliği konseyi çalışmaları kapsamında da Su, çevre, meteoroloji, orman konularında mutabakat zabıtları imzalanmıştır. Biz, diğer konularda da bu kıyıdaş ülkelerde işbirliği yapılmasının ve karşılıklı görüşmelerin faydalı olacağına inanıyoruz ve bu yönde de Bakanlık olarak gerekli girişimleri yapıyoruz.

Az önce de belirtmiş olduğum gibi, Türkiye'nin sınıraşan sular konusundaki politikasının genel şartlarını ifade edecek olursak, Türkiye suyu miktar olarak değil, oransal olarak kullanımının ve paylaşımının ön plana çıkarılması yönündedir Türkiye'nin görüşü. Yine, Türkiye, sınıraşan sularla ilgili konuların kıyıdaş ülkeler arasında karşılıklı olarak oturulup görüşülüp anlaşmaya varılması yönünde beyan belirtmiştir ve bu sebepten dolayı de Helsinki Sözleşmesi'ni, az önce Mithat Bey'in de ifade ettiği gibi, imzalamamıştır.

Helsinki Sözleşmesi Konvansiyonundaki imzalanmamasının özellikle bizi etkileyen noktası ise, AB süreci noktasında bizi sıkıştırmaktadırlar. Tabii, Türkiye'nin AB sürecine, AB'ye katılması da şu anda yakın bir tarihte görülmediğinden dolayı, dolayısıyla Helsinki Anlaşması'na Türkiye'nin taraf olmasının da uygun olmadığı hepimizce kabul edilebilecek bir gerçektir diye düşünüyorum.

Türkiye, komşularıyla görüşmelerini sürdürmekle dünyadaki diğer sınıraşan sular ve sınırdas ülkeler arasındaki gelişmeleri de yakinen takip etmektedir. Bununla ilgili olarak sempozyumları, çalıştayları ve uluslararası toplantıları sürekli takip ediyoruz ve eleman gönderiyoruz; bunları bu şekilde takip ediyoruz.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım, arz ederim.

BAŞKAN - Çok teşekkür ediyoruz.

Gerçekten çok kapsamlı ve aydınlatıcı bilgiler verdiniz.

Şimdi, yaklaşık 20 dakika kadar üyelerimizin sorularına verilecek cevapları tartışmaya açıyorum.

Sayın Oğan, buyurun.

SİNAN OĞAN (İğdır) - Teşekkür ederim.

Öncelikle, çok detaylı sunumlarınız için çok teşekkür ederim.

Yalnız bir hususu ifade etmem lazım: Burada ben kurumlar arasında bir eşgüdüm olmadığını gördüm; aynı şeyleri hem Dışişleri Bakanlığımız hem Orman Bakanlığımız anlattılar. Hâlbuki, Suriye ile Irak'la olan ilişkilerimiz gibi, biraz sonra görüşeceğimiz İran'la da ilişkilerimiz var. Dolayısıyla, Dışişleri Bakanlığımız bu konuya hiç girmediyse, Orman Bakanlığımız da geçti yani şeyde yeri olmasına rağmen onu geçip yine Suriye ve Irak'la Fırat ve Dicle'yi ifade ettiniz. Eğer bu daha önce bir şekilde anlaşılmış olsaydı, Dışişleri Bakanlığımız geneli üzerinde, siz teknik detayı üzerinde bilgi verseydiniz, aynı şeyleri hem tekrar etmemiş olurdu hem de biz Fırat ve Dicle'nin yanı sıra beni özellikle ilgilendiren, seçim bölgemde olan Aras Nehri'yle ilgili -ki biraz sonra İran'la da bu konuda bir mutabakat zaptını görüşeceğiz- o konuda hiç bilgi alamadık maalesef. Dolayısıyla, bu tür sunumların en azından iki kurum arasında önceden görüşülmesinin ben faydalı olacağı kanaatindeyim ama bütün bunlara rağmen yine de verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyorum. Eğer bunların fotokopisini alabilirsek İnternet ortamında, en azından sizin anlatmadığınız hususları biz daha sonra bakarak okumaya çalışırız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Korutürk, buyurun.

OSMAN TANEY KORUTÜRK (İstanbul) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, ben de hem Dışişleri Bakanlığına, hem de Orman ve Çevre Bakanlığına çok teşekkür ediyorum yapmış oldukları açıklamaları için.

Benim iki sorum olacak genel ilkelerle ilgili.

Dışişleri Bakanlığı temsilcisi Büyükelçi Mithat Rende yapmış olduğu takdimde dedi ki, haklı olarak dedi tabii: Fırat ve Dicle nehirlerini Türkiye bir havza olarak mütalaa etmektedir. Dolayısıyla, bu havzayla ilgili bütün anlaşmaların da bu havzanın tarafları olan üç ülke arasında yapılmasında yarar vardır, bu şekilde olması beklenir, dedi. Bunun iki istisnasını görüyorum gibiyim. Bir tanesi, 2010 yılı Mayıs ayında yapılan, seçimlerden hemen önceki dönemde yapılan Suriye ile ikili bir anlaşma var, bu ikili anlaşma Dicle Nehri'nden Suriye'ye yılda 1 milyar 350 milyon metre küp su verilmesini öngörüyor. Bu anlaşmayla ilgili iki sorum olacak:

Bir tanesi: Bu, bu ilkeye aykırı mıdır, değil midir; ikili bir anlaşma yapılması, özellikle Dicle üzerinde yapılması?

İki: Suriye ile içinde bulunduğumuz siyasi konjontür içerisinde bu anlaşma bugün yürürlükte midir yoksa yürürlükten kaldırılmış mıdır?

İkincisi: Şimdi görüşeceğimiz uluslararası anlaşmaların ikinci sırasındaki gene Irak'la Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı arasında imzalanan su alanında mutabakat zaptında da gene Fırat ve Dicle sularının yönetilmesi hakkında hükümler var. Suriye'ye gerçi atıf var anlaşmanın içerisinde bazı maddelerde gördüm fakat Suriye'nin gıyabında yapılmış bir atıf bu. Dolayısıyla, bu da bu üçlü kapsamın dışında bir istisna mı teşkil ediyor? Bu konuda aydınlanmak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Fertekliğil, isterseniz bu soruya cevap verin, sonra devam edelim.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL - Efendim, bu konuda müsaade ederseniz Büyükelçi Mithat Rende'ye sözü vermek istiyorum.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Sayın Vekilim, Aras konusunda haklısınız, Aras'ı ayrıntılı olarak incelemedik çünkü bizim İran'la Aras havzası konusunda ciddi bir sorunumuz yok, bu nedenle. Kendileriyle burada gündemde olan mutabakat muhtırasında da daha ziyade su yönetimi konusunda işbirliği... İran'la, Dicle ve Fırat havzasında olduğu gibi bir sorun yaşamıyoruz. Onlar daha ziyade bizim deneyimlerimizden, bizim altyapımızdan, potansiyelimizden, kapasitemizden yararlanmak istiyorlar. Mümkün olduğu kadar bir işbirliği içinde görünelim, onların çabaları bu. Kendileri de çok ciddi şekilde su depolama kapasitelerini artırmaya çalışıyorlar. Irak'la çok ciddi bir sorun yaşıyorlar. Şu anda Dicle'nin yan kollarında çok ciddi altyapı çalışmaları var İran'ın ve Irak fevkalade rahatsız, bunu da gündeme getiriyor sürekli. İran artık kendi altyapılarını kurmak istiyor.

Ama memnuniyetle size bizzat gelip bilgi sunabilirim Aras konusunda.

Onun dışında, Suriye'nin Dicle Nehri'nden su çekimi konusunda 2010'da sonuçlandırılan bir mutabakat muhtırası var. Bunun sonuçlandırılmasının nedeni, daha önce aynı konuda Irak'la Suriye bir anlaşmaya varmışlar yani daha önce Suriye Irak'ın olurluğunu almış Dicle'den su çekimi konusunda. Esas itibarıyla bizim olurluğumuza almasına da gerek yok çünkü sınır oluşturduğu bir noktada, Dicle'nin Suriye'yle sınır oluşturduğu 40 kilometreye yakın bir bölgeden kendi tarafından yazın farklı miktarlarda, kışın farklı miktarlarda su çekmek istiyor ve onların da sulamak istedikleri bir alan var. Bu konuda Irak'la da anlaştıkları için, Dicle'den su çekmeyi öngörüyoruz, bir çeşit bilgilendiriyoruz

önce sizi dediler fakat sonra da dediler ki oluruza ihtiyacımız var. Bu şekilde bir mutabakat muhtırası yapıldı. Tabiatıyla en ideal olan Sayın Vekilim, Sayın Korutürk'ün belirttiği gibi en ideali üçlü bir düzenleme yapılmasıdır. Fakat, maalesef Dicle - Fırat havzasında bugüne kadar hiçbir şekilde üçlü düzenlemeye gidilememiştir çünkü böyle bir siyasi irade mevcut değildir. Onlar kendi aralarında Fırat'ı paylaşıyorlar, Dicle'yi esas itibarıyla sadece bizimle konuşuyor Irak, o da çok sakat bir yaklaşım bence; ısrarla bizim Dicle ve Fırat'ı birlikte görüşmemiz lazım, konuşmamız gerekir. Ama Irak'ın tutumu şu: Ben Dicle'yi sadece Türklerle konuşurum, onlarla paylaşırım. Suriye'nin bir katkısı yok Dicle'ye, dolayısıyla biz onu Türklerle konuşalım. Şimdi, Fırat'ta ne yapabilirsiniz, siz bize söyleyin şeklinde.

Bu mesele gerçekten üçlü ele alınması lazım ama mümkün olmuyor. Irak'la sonuçlandırılan mutabakat muhtırasında Suriye ile işbirliği ve eşgüdüm içinde hareket edilecektir ifadesi bizim tarafımızdan konulan ifadedir yani üç kıyıdaş ülkesinin birlikte çalışması gerektiğine yollama yapan bir ifadedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Ediboğlu, buyurun.

MEHMET ALİ EDİBOĞLU (Hatay) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Kapsamlı bilgilerinden dolayı Sayın Büyükelçi Mithat Rende'ye ve Müsteşar Yardımcımız Mustafa Eldem'e teşekkür ediyorum.

Bir sorum olacak. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne içme suyu vermeyi planlamıştık, böyle bir çalışma var. Kuzey Kıbrıs dışında bir başka ülkeye içme suyu verme planınız var mı, varsa hangi ülkelere var?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Toskay, buyurun sizin sorunuzu da alalım, iki soruya birlikte cevap versinler.

TUNCA TOSKAY (Antalya) - Sayın Başkan, ben de teşekkür ederim.

Ben de diğer milletvekillerinin temennilerine katılıyorum, Sayın Büyükelçi'ye ve Müsteşar Yardımcısına bu bilgileri için teşekkür ediyorum. Yine aynı isteği tekrarlıyorum, bu bilgilerin bize iletilmesi faydalı olur. Hatta bu bilgiler bu toplantıdan iki gün önce elimize geçse, biz de daha hazırlıklı gelme imkânına sahip olurduk.

Bir iki sorum var arka arkaya:

Bir tanesi: Son on yılda Dicle ve Fırat nehirlerinden, yıllar itibarıyla, ayrı ayrı Suriye ve Irak'a ne kadar su tahsis ettik?

İki: Irak ve Suriye'de kişi başına su tüketim miktarları ne kadardır?

Hem hâlihazırda yapılmış barajlar var Dicle ve Fırat üzerinde hem de yapılması düşünülen veya inşaatı devam eden barajlar var. Bu barajların su tutma kapasiteleriyle birlikte şu anda sulama konusundaki yatırımlar da beraber düşünüldüğünde, Türkiye'nin bu havzadan talebi önümüzdeki yıllarda ne kadar olacaktır yani artış eğilimi ne olacaktır?

Bir başka sorum ise: AB Komisyonunun 6 Ekim 2004 tarihli Etki Değerlendirme Raporunda şöyle denmektedir: Orta Doğu'da su önümüzdeki yıllarda giderek artan biçimde stratejik bir konu haline gelecektir. Türkiye'nin AB'ye katılımıyla beraber su kaynakları ve altyapılarına, Dicle ve Fırat nehirleri havzaları üzerindeki barajlar ile su sistemleri İsrail ve ona komşu ülkeler arasında su alanında sınırötesi işbirliğine ilişkin uluslararası yönetimin AB için önemli bir mesele haline gelmesi beklenebilir, deniyor burada.

Ayrıca, bu ifade, AB'nin su çerçeve yönergesiyle birlikte mütalaa edildiğinde, acaba Dicle ve Fırat nehirleri için Ren ve Tuna nehirleri üzerinde uygulanan sisteme benzer bir uluslararası kurumsal yapılanma düşünülmekte midir? Bakanlığımızın bu konudaki görüşü nedir?

Son olarak da: AB ile son on yılda sınırışan sular yönetimi alanında bu uyum çalışmalarıyla ilgili hiçbir karara, bir çözüme, bir uzlaşmaya varılmış mıdır? Bu uzlaşmalar nelerdir?

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Ferteklil.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)- Efendim, yine yüksek müsaadenizle ben sözü büyükelçi Mithat Rende'ye vermek istiyorum.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

İzin verirseniz önce su tahsisi konusuna değinmek istiyorum. Bizim yaptığımız sunuşta, Fırat Nehri üzerinden Suriye'ye verdiğimiz ortalama su rakamları vardı, onları size arz edeceğim. Belirttiğim gibi, bu sene çok yağış olduğu için 500 metre küp / saniye yerine 1 000, bazen rekor düzeylerde 1 300 metre küp / saniye verdiğimiz oldu. Fakat biz tahsis etmiyoruz yani biz bu aşamada henüz tahsisten bahsedemeyiz fakat su bırakıyoruz tutamadığımız için. Siz gayet haklısınız efendim, eğer biz 2 milyon hektar sulayacak isek ve bu sulama projelerimizi gerçekleştirip suyun bir kısmını Fırat barajlarında, özellikle Atatürk Barajı'nda tuttuğumuz suyu yukarı Mezopotamya'ya verecek olursak, haliyle su sıkıntısı olabilecek yani aşağıya doğru vereceğimiz su azalabilecek. Tabii, o zaman başka konular, sorunlar da ortaya çıkacak. Biz o suyu sulama suyu olarak kullandıktan sonra tabii Fırat'a tekrar dönecek olursa, Fırat'ı biraz daha kirletmiş olacağız. Onların iddiaları da bu. Esas itibarıyla bugün Harran'da 200 bin - 300 bin -Sayın Müsteşarımız daha iyi bilecekler- hektar sulama yapıyoruz ama bu 2 milyona çıktığı zaman ciddi tedbirler almamız gerekir çünkü o zaman temel

uluslararası düzeyde kabul görmüş temel ilke, ciddi zarar vermeme ilkesini de biz ihlal etmiş olacağız. Bunlar çok önemli hususlar.

Fakat, tabii ısrarla şunu söylüyoruz komşularımıza: Bundan sonra biz bu suları verme garantisi içinde olamayabiliriz çünkü bugün iklim değişikliği nedeniyle... Mesela NASA, gelecek kırk yılda bizim bölgede su debilerinde çok ciddi azalım öngörüyor. Şimdi biz 1000 metreküpten 500 metreküpe düştüğümüzde, şimdi yaklaşık 1000 metreküpün veya 900 metreküpün 500 metreküpünü verebiliyoruz. 500 metreküpe düşerse Fırat, ne yapacağız? O zaman da yeni bir ilke söz konusu olacak, yeni koşullar çerçevesinde yeniden müzakereler yapılacak ve esas itibarıyla bu nedenle AB diyor ki, ileride bu sorun yaratacaktır, Türkiye AB üyesi olursa sorunla karşılaşabilir bu suların paylaşımı konusunda ve stratejik değerini ortaya koyuyor.

Sizin belirttiğiniz, İsrail'e vurgu yapan bir açıklamaları var. O konuda çok konuştuk AB ile, yanlış düşündüklerini ve bunu yanlış kaleme aldıklarını söyledik. Ya kötü niyetle kaleme aldınız veya yanlış kaleme aldınız bunu, dedik. Onların da söyledikleri şu: Biz uzun vadede Suriye'nin, İsrail'in... Onların eski düşünceleri efendim yani Türkiye biraz daha cömert davransın, Fırat Nehri'nden daha çok su versin Suriye'ye. Suriye de Ürdün Nehri'nden veya diğer sulardan İsrail'e daha çok İsrail'e versin. Böylece hem Ürdün havzasının sorununu çözelim, hem Fırat - Dicle havzasının sorununu çözelim. Böyle bir düşünceleri var. Zaman zaman böyle biraz düşüncesiz şekilde kaleme aldıkları metinleri var. Maalesef oluyor bunlar.

TUNCA TOSKAY (Antalya) - Amerikalı think thank kuruluşlarının bu konuyu ima eden beyanları var.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE - Doğru efendim. Yani bu Dicle - Fırat havzasına meraklı çok kuruluş var. Bizzat bizim Genel Müdürlüğe son birbuçuk sene içerisinde yaklaşık 7 - 8 sivil toplum kuruluşu veya düşünce kuruluşu gelip, biz size yardımcı olalım, sizi bunu çözmiyorsunuz, biz size destek verelim... Bazıları 3 - 5 milyon dolar getirmek istiyorlar. Biz de çok teşekkür ediyoruz, bu paraları isterseniz Suriyelilere verin, Iraklılara verin, onlar su altyapılarını düzeltsinler, diyoruz. Ama çok ciddi bir çaba var. Herkes bize gelip akıl vermek istiyor yani bu sınıraşan suları siz çözmiyorsunuz, biz size akıl verelim...

Bir de sizin son olarak, kurumsal yapılanma... Evet efendim, bu kurumsal yapılanma öngörülüyor çünkü AB'nin su hukukuna göre mutlaka havza yönetimi öngörülüyor, entegre havza yönetimi. Bu entegre havza yönetiminin kapsamında bir sular komisyonu, Dicle - Fırat komisyonu oluşturulacak, bir uluslararası komisyon. Ren Komisyonu, Tuna Komisyonu gibi, öyle öngörüyorlar. Ama biz de diyoruz ki, her reçete herkese uymaz yani siz Ren'de veya Tuna'da öngördüğünüz önlemleri biz burada... Burada miktar meselesi vardır; Ren'de ve Tuna'da su miktarı sorunu yoktur, orada hep kirlilikle mücadele vardır, vesaire. Dolayısıyla, diyoruz ki, bu ceket herkese uymaz yani bu

öngördüğünüz. Ama böyle bir komisyon oluşturma çabası var. Iraklılar da ısrarla istiyorlar, aman gelin bizi yönetim çünkü bu Türkler bize hiçbir şey vermeyecek... Hep böyle efendim.

Dolayısıyla, biz bu komisyon önerilerine hep karşı çıktık. Avrupa Birliği'ne de şunu söylüyoruz: Biz AB sınırları içindeki nehirlerimizde entegre havza yönetimine gitmeye hazırız yani Meriç'te Bulgarlarla ve Yunanlarla işbirliğine hazırız ama AB sınırları dışındaki kısmında karşı taraf eğer isteksiz görünürse -Suriye ve Irak'tan bahsediyoruz- o zaman biz Dicle ve Fırat'ın Türkiye sınırları içinde kalan kısımlarında entegre havza yönetimi yaparız, bu entegre havza yönetimi planlarını size sunarız ama karşı tarafla da bizi mecbur etmeyin, mecbur etmeyin böyle bir şey yapmaya.

Teşekkür ederim.

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR
- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Açık kalan bir hususu izah etmek istiyorum müsaadelerinizle.

Tabii, sunumlarımızda Dicle ve Fırat nehirlerini, iki nehir bir havza prensibini Türkiye olarak kabul ediyoruz dedik. Bunun gerekçesi de şudur: Bizim en fazla su kullanacağımız havza Fırat havzasıdır. Fırat havzasında suya ihtiyacımız var ama Dicle sularını istesek de kullanma şansımız yok. Bu bakımdan biz, iki nehir bir havza prensibinin ısrarla üzerinde duruyoruz. Taahhüt etmiş olduğumuz suyu iki nehirden toplam olarak vermeyi düşünüyoruz prensip olarak. Türkiye'nin menfaati bunu gerektiriyor. Zaten şöyle de baktığımız zaman Fırat havzasında Suriye'nin katkısı çok az, talebi de Irak'a göre daha az. Asıl talep Irak tarafından geliyor. Irak tarafının talebini de Dicle'den karşılamamız mümkündür. Bu sebepten dolayı iki nehir bir havza tezini şiddetli bir şekilde savunuyoruz. Zaten bu kabul görmüş bir tezdır, dünya literatürü açısından da baktığımızda kabul görmüş bir tezdır. Bundan vazgeçmememiz gerekir diyoruz.

Diğer bir husus ise, cevap verilmeyen sorulara da değinmek istiyorum yüksek müsaadelerinizle.

Bizim Türkiye olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden başka herhangi bir ülkeye herhangi bir su verme taahhüdümüz söz konusu değildir. Geçmişte Manavgat suyundan su satımı gündeme gelmiştir ancak tabii bunun naklî konusu yüksek maliyet gerektirdiğinden dolayı buna da herhangi bir talep olmamıştır ve şu anda öyle bir şey söz konusu değildir; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti haricinde herhangi bir ülkeye su verme diye bir mesele yoktur programımızda. Bunu da bu şekilde ifade etmiş olayım.

Bir diğer sorulan husus da: Oranlar konusunda yani bu paydaş ülkelerdeki su durumu konusunda bir soru sorulmuş oldu. Onunla ilgili olarak şunu ifade edeyim: Mesela, Türkiye'de 2005 yılında 1 600 metre küp / yıl kişi başına su düşerken, bugün 1 500'e düştü 2012 itibarıyla. Nüfus

arttıkça tabii bu miktar her geçen gün azalacaktır. Elimizdeki rakamlar 2005 yılı olduğundan dolayı bunu vermek durumundayım. Irak'ta kişi başına düşen su miktarı 2 110 metre küp yılmış, Suriye'de ise bu 1 420 metre küp yıl. Yani burada bağırıldığı, Çağırıldığı gibi bir haksızlık söz konusu değildir. Bu rakamlar elimizde vardır. Bunları her zaman için ikili görüşmelerde biz savunuyoruz.

Verdiğimiz su açısından, az önce Mithat Bey de belirtti ama ben şöyle ifade edeyim: Bizim 1987'den 2011 yılına kadar, 1987'deki protokol çerçevesi esas alınmak üzere, 2011 yılı sonuna kadar ortalama vermiş olduğumuz su miktarı 500 metre küp olması gerekirken, az önce de söylenen sebeplerden dolayı ortalama olarak 742 metre küp / saniye su bırakmışız mansap ülkelerine. Tabii bunun bırakılma sebebi de, bu suyu hâlihazırda projelerimizi geliştirmemiş olmamızdan dolayı mecburen bırakmak durumundayız; tabii bırakırken de enerjisini alarak bırakıyoruz, onu da burada ifade edeyim. Fırat üzerinde ve Dicle üzerinde yapmış olduğumuz barajlarda bunların enerjisini alıp öyle bırakıyoruz.

Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE -
Müsaadenizle ben de bir ekleme yapmak istiyorum.

Sayın Vekilimiz Ediboğlu'nun sorusuna ben özellikle içme suyu Devlet Su İşlerinin bir projesi olduğu için Sayın Müsteşar Muavinimizin yanıtlamasını istedim. Bu arada, biz 70 milyon metre küp su aktarmayı düşünüyoruz Kıbrıs'a ve uzun vadede, eğer Kıbrıslı Rumlar da işbirliğine yönelirlerse kapsamlı bir çözüm yönünde, bu suyun bir kısmının Kıbrıslı Rumlara da bu şekilde verilebileceğini bilginize sunmak isterim. Bu şekilde bir düşünce de var.

Bu arada Sayın Vekilimizin başka bir ülkeye su verme söz konusu mu, şeklinde bir sorusu oldu. Esas itibarıyla daha önce bir su projemiz vardı, yine merhum Özal zamanında ortaya konan Barış Suyu Boru Hattı. Fakat o yaşamadı, epey çaba gösterildi. Şu anda gerçekçi bulunmuyor yani ta Körfez ülkelerine kadar uzanan Seyhan ve Ceyhan nehirlerinden su verilmesi. Bu gerçekleşecek bir proje değil bu aşamada. Yalnız, Manavgat Nehri'nden su verme konusu var. İsrail'le bir anlaşma imzalamıştık fakat İsraililer güvensizlik nedeniyle bu anlaşmayı uygulamak istemediler ve bu anlaşma iptal edildi.

TUNCA TOSKAY (Antalya) - Hangi tarihte?

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE -
Efendim, bu 2005 yılında.

Fakat bu arada Libya'nın da Manavgat suyuna ilgi duyduğunu öğrendik. Manavgat'ta bir tesisi var, 150 - 160 milyon dolara mal olan, Manavgat Nehri'nden bazı Akdeniz ülkelerine yarı işlenmiş veya işlenmemiş su satma imkânımız var fakat henüz şu anda gerçekleştirilmiş bir proje yok.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

Sayın Oğan, sizin ilave bir sorunuz mu var?

Buyurun.

SİNAN OĞAN (İğdır) - Teşekkür ederim.

Şimdi, İran'la o manada sorunumuz yok ama Ermenistan'la bazı sıkıntılar var. Hem Sayın Müsteşar Yardımcımız da buradayken sormak istiyorum: Biz, İğdır'da ciddi bir sulama sıkıntısı yaşıyoruz. Aras Nehri yanı başımızdan gittiği hâlde İğdır'daki çiftçilerimiz su bulmakta ciddi sorunlar yaşıyor ve bunu sürekli bana soruyor yani bu Aras Nehri'ni biz niye kullanamıyoruz? Hakikaten niye kullanamıyoruz?

İkincisi de: Ermenistan'ın Kura dediğiniz Kür ve Aras Nehri'ni Metsamor nükleer santralinin soğutmasında kullanılıyor ve ciddi bir şekilde bu suyun nükleer atıkla kirlenmesine sebep oluyor. Bizim bu konuda uluslararası hukuka dayanan bir müdahale hakkımız yok mudur?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Toskay, buyurun.

TUNCA TOSKAY (Antalya) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Büyükelçimizden, bu 2005 yılında imzalanan fakat şu anda uygulaması olmayan, İsrail'le yapılan protokol veya anlaşmada üç tane hususu eğer lütfedip bize bildirirseniz sevinirim:

- 1.Bu anlaşmanın süresi ne kadar?
- 2.Metreküpü kaç sentten?
- 3.Ulaşım problemi nasıl çözüldü?

Bunu şunun için soruyorum: 2000 yıllarında İsrail ciddi bir taleple bize geldi, teklifte bulundu, biz ne metre küp başına teklif ettikleri fiyatı tatminkâr bulduk, ne de elli yıllık civarında uzun süreli bir anlaşmayı şey yaptılar. Biraz evvel sizin de söylediğiniz gibi bu bölgenin özelliği sebebiyle on yılı geçen bir anlaşmayı yapmanın rasyonel olmayacağını düşündük. Üçüncüsü de ulaşım konusundaki teklifleri kabul edilemezdi. O bakımdan hayata geçmedi.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Eldemir.

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR - İsrail'le olan anlaşmanın teferruatını Sayın Mithat Bey herhâlde teferruatlı olarak şey edecek. Yalnız, Aras'la ilgili olan hususu, hem Aras'la hem de bir ara elektrik kesildi, bilgisayar şey etti, İran'la olan ilişki konusuna da şu anda müsaade ederseniz cevap vereyim.

İran'da sınıraşan sular konusunda 1955 yılında Sarısu üzerinde bir sınıraşan su anlaşması, bir anlaşmamız, protokolümüz söz konusu. Tabii o günün teknik şartları içerisinde bu Sarısu'nun debisi maalesef doğru ölçülememiş. Onların, giderek bu su azalıyor ve siz bu suyu başka yerde kullanıyorsunuz, anlaşmanın dışına çıkıyorsunuz şeklinde bir talepleri var. Bizim, tabii Sarısu üzerinde

bugüne kadar yapılmış herhangi bir projemiz söz konusu değil ancak nehrin iklim değişikliği sebebiyle ve geçmişteki ölçümlerden kaynaklanan hatalardan dolayı anlaşmaya konu olan debi şu anda söz konusu değil. İleriye dönük olarak düşüncemiz şudur: İran'la bu konu üzerinde, havza üzerinde bir teknik heyet oluşturup, bunu bir zapta bağlamak. Türkiye'nin burada herhangi bir kurulu tesisinin, su tüketimine dayalı herhangi bir tesisinin olmadığını öncelikle tespit edip, ikinci adımda da 1955 yılında yapılmış olan bu protokolün güncelleştirilmesi, gerçek debilere ve gerçek paylaşıma dayalı bir protokolü düşünüyoruz. Bununla ilgili girişimlere başlayacağız. Bunu ifade edeyim.

Tabii, Aras'la ilgili Iğdır'ın sıkıntısı var, onu biliyoruz. Sınır aşan sular konusunda mutlak surette iki ülke arasında bir anlaşmanın, mutabakatın olması öngörüldüğünden dolayı doğrudan doğruya Aras Nehri'nden su almamız mümkün olamıyor ancak Bakanlık olarak biz ona şöyle tedbir düşüneceğiz: Bunu besleyen yan kollar üzerinde, kendi sınırlarımız içerisinde, Iğdır Ovası'nın sulaması yönünde projeler geliştiriyoruz. Böyle bir çözüm Iğdır Ovası'nın sulamasında bulacağız. Bunu da ifade edeyim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Sayın Rende, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE -
Teşekkür ederim.

İzin verirseniz İsrail'le sonuçlandırılan 1,5 sayfalık bir çerçeve anlaşmaydı bu Sayın Vekilim. Bu anlaşmada fiyat konusu daha sonra tartışılacaktır ve üzerinde mutabık kalınacaktır, ibaresi vardı. Esas itibarıyla bizim orada büyük bir yatırımımız söz konusuydu ve bunun bir şekilde maliyetini çıkarmamız lazımdı. İsrailliler de görüşme talep edince müzakereler başladı ve o zamanın müsteşarı Sayın Uğur Ziyal tarafından bu anlaşma imzalandı. İsrail tarafı...

Belki bu anlaşmada bir yanlışlık yapmış olabiliriz, o da: İşlenmiş su vermek istedik biz İsrail'e çünkü tesislerimiz var, işleyelim, tesisler çalışsın, o işlenmiş suyu İsrail'e verelim. İsrail de bu suyu tankerlerle taşıyacaktı ve bu tankerler doğrudan İsrail'in içmesuyu sistemine pompalayacaktı bu suyu. İsrailliler, bunu uzun vadede düşününce güvenli bulmadılar yani bir güven bunalımı söz konusuydu. Bunu yarı işlenmiş su şeklinde verebilirdik. Daha sonra kendileriyle müzakerelerde, bunu siz alın, depolayın, işleyin... Mademki böyle bir güvensizlik söz konusu, onu siz işleyin, biz yarı işlenmiş olarak verelim size, dedik. Tabii, kısa bir nehir ve hızlı akan bir nehir olduğu için, Manavgat'ta çok ciddi milyarlarca metre küp su denize akıyor. Dolayısıyla burada ciddi bir kapasitemiz olduğunu düşünüyoruz halen.

Fiyatlar konusunda da tabii çok farklı rakamlar söz konusu oldu. İşte, 52 sent dendi, 1 dolar 20 sent dendi, orada İsrail'in su komisyonu ile yaptığımız bütün toplantılara rağmen bu konuda

herhangi bir anlaşmaya varamadık. Sonra da dediğim gibi bu anlaşmayı uygulamak istemediler ve anlaşma öldü.

TUNCA TOSKAY (Antalya) - Anlaşma süresi...

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE - Anlaşma süresinin uzun olmasının nedeni Sayın Vekilim, çünkü tankerler, tankerin bir tanesi 100 - 150 milyon dolardı, hatta daha sonra tankerler çok pahalandı, 200 milyon dolara çıktı bu. Asgari dört tanker alınması gerekiyordu. Dolayısıyla, 800 milyon dolarlık bir yatırım öngörülüyordu. Bu 800 milyon dolarlık bir yatırımın gerçekleştirilmesi ve finanse edilmesi için uzun vadeli bir anlaşma söz konusuydu.

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz.

Bakanlık temsilcilerine, gerçekten, Komisyonumuzu aydınlatan brifinglerinden, katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

SİNAN OĞAN (İğdır) - Bir soruma cevap alamadım.

Metsamor Nükleer Santrali'nin Aras ve Kür nehirlerini kirlettiğine dair bir sorum vardı.

BAŞKAN - Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE - Teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Ben ilk defa bunu sizden öğreniyorum, bu kirlenme konusunu. Ama biz Metsamor konusunda fevkalade hassasiyet gösteriyoruz ve özellikle Birleşmiş Milletler Viyana Ofisi Daimi Temsilciliğimiz kanalıyla Metsamor Nükleer Üssü'nü sürekli izliyoruz, izletiyoruz ve o konuda gerçekten Azeri kardeşlerimizle birlikte fevkalade bir duyarlılık yaratıyoruz, yaratmaya da devam ediyoruz. Fakat bu su kirliliği konusunu ben ilk kez öğreniyorum. İzin verirsiniz bir araştırayım. Azerilerin bunu çok daha fazla... Çünkü onlar aşağı kıyıdaş oldukları için, Azerilerin çok daha ciddi bu konuyu izlemeleri gerekir. Size bilgi vereceğim bu konuda.

BAŞKAN - Altı anlaşmamız daha var Sayın Oğan.

Buyurun.

SİNAN OĞAN (İğdır) - Teşekkür ederim.

Altı anlaşma da mutlaka önemlidir ama eğer o kirlenmeden dolayı İğdır'da insanlar o suyu kullandığı için, o suyla sulanan bitkileri, meyveleri yediği için İğdır'da kanserden ölüm oranları Türkiye ortalamasının üzerindeyse, sanırım bu da önemli bir konu. Biz bundan ciddi sıkıntı çekiyoruz. Ermenistan'ın bölge sularını kirlletmesinden biz çok ciddi sıkıntı çekiyoruz. İğdır'daki kanserden ölüm oranları Türkiye ortalamasının çok çok üzerinde. Maalesef bu konuya şimdiye kadar hiç değinilmemiş. Ben yedi senedir bu konuyla uğraşıyorum. Bizim bütün çabalarımıza, efendim sınıra istasyonları

kurduk, Ŗu an bir sızıntı yok, cevabını aldık, onun ötesinde bir cevap alamadık Ŗimdiye kadar. Ama bu mesele bu kadar basit geiŖtirilecek bir mesele değil.

Eğer bu konuyla ilgili bir geri dnŖ yaparsanız sevinirim.

TeŖekkr ederim.

DIŖIŖLERİ BAKANLIğI EGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE -
Memnuniyetle.

BAŖKAN - TeŖekkr ediyoruz.

Gündemin 2'nci maddesine geçiyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Hkmeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hkmeti Arasında Doğal Kaynaklar ve Su Havzası Amenajmanı zerine Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı.

Söz konusu tasarı, 21 Ŗubat 2011 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiŖtir. Ancak Komisyonun 17 Mart 2011 tarihli toplantısında oybirliğiyle kabul edilerek Genel Kurulun onayına sunulmuŖ olmasına rağmen Genel Kurulda bir karara bağlanamadığı için kadük olmuŖtur.

Tasarı üzerinde, tali komisyon olan evre Komisyonu ile Tarım Orman ve KyiŖleri Komisyonunun olumlu grŖ bulunmaktadır.

Sözü DIŖIŖleri Bakanlığı temsilcisine veriyorum.

Buyurun Sayın Fertekliğil.

DIŖIŖLERİ BAKANLIğI MSTEŖAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNER
FERTEKLİğİL - TeŖekkr ederim Sayın BaŖkanım.

Türkiye Cumhuriyeti Hkmeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hkmeti Arasında Doğal Kaynaklar ve Su Havzası Amenajmanı zerine Mutabakat Zaptı 29 Eylül 2010 tarihinde Tahran'da dönemin evre ve Orman Bakanı Sayın Veysel Eroğlu tarafından imzalanmıŖtır. Anılan mutabakat zaptı, İran tarafınca henüz onaylanmamıŖtır. İran'la yaptığımız doğal kaynaklar ve su havzası ve amenajmanı üzerine mutabakat zaptı, genel olarak su ve orman alanında iki ülke arasındaki iŖbirlięi alanlarını ortaya koymaktadır. İki lke arasında iŖbirlięi, fidan üretim teknikleri, tohum ve fidan alıŖveriŖi, hızlı büyüyen türlerin özellikle kavak üretimi ve teknoloji transferi, toprağın ve suyun korunması, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü teknikleri, lleŖme ve erozyonla mücadele, suyun ve toprağın korunmasıyla atıksu yönetimi, sürdürülebilir orman planlaması ve yönetimi ile çok amaçlı ormancılık, ulusal ormancılık programı, orman yangınlarının kontrolü ve önlenmesi, erken uyarı sistemleri, doğal kaynak yönetiminde kapasite geliŖtirme, izleme ve değerlendirme alanlarını kapsamaktadır.

Ayrıca, İran'ın Zagros bölgesinde özellikle Buralan Su Havzası'nda ortak bir su havzasının entgere yönetimi alanında bir iŖbirlięi alanı da belirlenmiŖtir. Bu entegre yönetim iŖbirlięine etkin,

mekanik ve biyolojik müdahaleler de dahil edilmiştir. Bu konularda iki ülkenin resmî kuruluşları arasında akademik kurumların yanı sıra Türk şirketlerinin de işbirliği faaliyetlerine katılmaları zabıttı öngörülmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Sayın Eldemir, sizin ilave edeceğiniz bir husus var mı?

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR
- Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Anlaşma konularını Sayın Müsteşarımız izah ettiler. İlave edecek herhangi bir husus yok. Soru olursa cevap verebilirim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Tasarının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE İRAN İSLAM CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA DOĞAL KAYNAKLAR VE SU HAVZASI AMENAJMANI
ÜZERİNE MUTABAKAT ZAPTININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR
KANUN TASARISI**

MADDE 1.- (I) 29 Eylül 2010 tarihinde Tahran’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Doğal Kaynaklar ve Su Havzası Amenajmanı Üzerine Mutabakat Zaptı”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (1/441) esas numaralı Kanun Tasarısının Komisyon Raporu üzerinde Samsun Milletvekili Akif Çağatay Kılıç ve İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar’ın özel sözcüler olarak atanmasını arz ve teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Oğan, buyurun.

SİNAN OĞAN (İğdır) - Teknik bir şey soracaktım.

Bouralan diye bir tabir var, acaba yanlış mı yazılmış. Bouralan Havzası...

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL - Özel isim, yer ismi.

SİNAN OĞAN (İğdır) - Benim bildiğim bir Boralan var bizim orada, bunu bilmiyorum. Boralan'ı biliyorum mesela.

BAŞKAN - Size arkadaşlar ayrıca bilgi versinler.

Gündemin 3'üncü maddesine geçiyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı Arasında Su Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı

Söz konusu tasarı 15 Mart 2010 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir. Komisyonun 23 Mart 2011 tarihli toplantısında oy çokluğuyla kabul edilerek Genel Kurulun onayına sunulmuştur ancak Genel Kurulda karara bağlanamadığı için kadük olmuştur. Tasarı üzerinde tali komisyon olan Çevre Komisyonu ile Sanayi Ticaret Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun olumlu görüşü bulunmaktadır.

Sözünü Sayın Dışışleri Bakanlığı temsilcisine veriyorum.

Buyurun Sayın Fertekliğil.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı Arasında Su Alanında Mutabakat Zaptı, Irak ile tesis edilen yüksek düzeyli işbirliği konseyi toplantısı çerçevesinde Sayın Başbakanımızın Irak'ı ziyaretleri sırasında 15 Ekim 2009 tarihinde Bağdat'ta imzalanmıştır. Söz konusu mutabakat zaptı, Irak bakımından Meclis onayı gerektirmediğinden Irak Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanmıştır. Bu mutabakat zaptı çerçevesinde artan su kullanımı ve iklim değişikliğinin etkileri sonucunda azalma eğilimi gösteren su kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesi; tarım, sanayi ve içme suyu ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımında bilimsel teknik ve teknolojik açılardan yakın işbirliği yapılması; Fırat ve Dicle'de meteorolojik ve hidrolojik şartlara göre su kaynaklarının mevcut

durumunun ortak çalışmalarla tespit edilmesi; Suriye'nin de dahil olacağı ortak bir veri tabanı kurulması; taşkınlardan ve kuraklıklardan korunma maksatlı planlama ve projelendirme çalışmaları yapılması; eğitim programları düzenlenmesi; baraj işletmesine dair konuların bu çerçevede ele alınması ve deneyim aktarılması; Irak'ın mevcut sulama ve içme suyu sistemlerinin modernizasyonu ile yeni kurulacak sulama ve içme suyu şebekelerinin planlanması, projelendirilmesi aşamalarında teknik yardım temini ve söz konusu altyapı inşaatlarının ihalelerine Türk şirketlerinin davet edilmesi gibi konularda işbirliği öngörmektedir. Taraflar, ortak bilimsel, teknik araştırmalar ve programlar yürütülmesi, su teknolojilerinin değişimi, eğitim programları, toplantılar, konferanslar ve sempozyumlar düzenlenmesi; görevli uzman ve araştırmacıların değişimi yollarıyla işbirliğini geliştirme hususlarında işbirliği yapacaklardır.

Bu mutabakat zaptı esas itibarıyla Irak'ın suyunun daha etkin kullanılmasını sağlamaya yöneliktir. Irak su kaynaklarının altyapısının geliştirilmesi hem ülkemizin hem bölgenin yararına olarak görülmektedir.

Öte yandan UNİCEF'in 2011 Dünya Su Günü vesilesiyle yaptığı açıklamada Irak'ta 6 milyon insanın suya erişimi bulunmadığı belirtilmektedir ve su kaynaklarının da yüzde 50'sinin boşa harcandığı tespiti yapılmaktadır. Dolayısıyla, ikili anlaşmayla hem Irak'ın bu sorunları kayda geçirilmiş, hem de bu konularda ilerleme sağlanması için yapılacak işbirliğine hukuki zemin kazandırılmıştır.

Öte yandan Büyükelçi Mithat Rende'nin biraz önceki sunumunda da belirtildiği üzere, diğer kıyıdaş ülke olan Suriye ile de işbirliği öngörülmesi, bu metinde kayıt altına alınmıştır.

Arz ederim.

BAŞKAN - Sayın Eldemir, sizin ilave edeceğiniz bir husus var mı?

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR
- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Müsteşarımızın ifade ettiklerine bir açıklama getirmek istiyorum. Tabii, bizim teknik heyetlerimiz Irak'a gittiğinde, Irak'ın gerek içme suyu tesisleri gerek sulama suyu tesislerinde çok ciddi manada su israf ettiği tespit edilmiştir. Zaten anlaşma metninin maddeleri, anlaşmaya zemin hazırlanması bakımından, bu maddeler anlaşma metnine deruhte edilmiştir. Gerekli israf ortadan kaldırıldığı zaman Irak'ın da su ihtiyacı çok azalacaktır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Sayın Oğan, buyurun.

SİNAN OĞAN (İğdir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Irak'la su konusunu görüştüğümüzde, bunu merkezî hükümetle görüşüyoruz. Acaba Irak bölgesel yönetimiyle de bu konuda bir diyalogumuz var mıdır? Onların böyle bir talebi var mıdır? Onlara bu görüşmelere ve bu anlaşmalara müdahil oluyorlar mı?

İkincisi de: Madde 2'de belirtilen birtakım hususlar var, hem eşitlik ilkesi çerçevesinde, hem daha... Tam ifadeyi buradan okuyayım: "Fırat ve Dicle Su Kaynakları yönetiminin işbirliği daha da geliştirilecektir." İfadesi biraz önce bahsettiğiniz sakıncaları da beraberinde getirmez mi yani Iraklıların bizim su yönetiminde daha fazla söz sahibi olmasına vesile olmaz mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Rende.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇEGM GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ MİTHAT RENDE -
Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Vekilim, sorunuz için teşekkür ederim. Gerçekten biz bu su meselelerini merkezî hükümetle ele alıyoruz ve bu mutabakat zaptı aslında bizim özellikle Mediste yani Irak Parlamentosunda Türkiye'ye yönelik çok ciddi hareket var ve suyu bir çeşit ön koşul olarak ortaya koyuyorlar. Türkiye sular konusunda bizimle dayanışma içinde olmazsa, bizimle işbirliği yapmazsa, diğer bütün konularda işbirliği yapmayalım ve Türkiye'yle ekonomik ve ticari işbirliğine ilişkin yasaları da geçirmeyelim, şeklinde bir hareket olmuştu. Şimdi, bizim bu mutabakat muhtırasında, aslında Irak'ı angaje etmemiz önemliydi. Eğer içeriğine bakarsanız, bir taahhüt yok. Gayet iyi niyet bildiriminden oluşuyor. Dolayısıyla, bence bu açıdan yararlı ve bunu yönetebilmemiz lazım. Irak'la su meselesi, diğer ilişkilerimizi zedeleyebiliyor. Basra tarafından çok ciddi şikâyetler geliyor, baskı geliyor Başbakan'a, merkezî Hükûmete. Bu arada tabii kuzey kendi su planlarını dayatıyor. Bazı çevreler de destek olabiliyorlar. İşte Dicle Nehrinde onların projeleri ve epey de eskimiş altyapıları var, onları yenilemek istiyorlar. Fakat, KRGY ile yani kuzey bölgesiyle su konusunda herhangi bir iş birliği veya diyalogumuz yok. Onu sunmak istiyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Tasarının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI İLE IRAK CUMHURİYETİ SU KAYNAKLARI BAKANLIĞI ARASINDA SU ALANINDA MUTABAKAT ZAPTININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1.- (I) 15 Ekim 2009 tarihinde Bağdat’ ta imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı Arasında Su Alanında Mutabakat Zaptı”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Görüşülmekte olan (1/380) esas numaralı Kanun Tasarısının Komisyon Raporu üzerinde Samsun Milletvekili Akif Çağatay Kılıç ve İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar’ ın özel sözcüler olarak atanmasını arz ve teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemin 4’ üncü maddesine geçiyorum: Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Ulaştırma Bakanlığı Arasında Meteoroloji ve Meteorolojik Araştırma Alanlarında Mutabakat Zaptının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı.

Söz konusu tasarı, 23 Mart 2010 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur ancak karara bağlanamadığı için kadük olmuştur.

Tasarı üzerinde tali komisyon olana Çevre Komisyonunun olumlu görüşü bulunmaktadır.

Sayın Fertekliğil, buyurun.

DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Söz konusu mutabakat zaptı 15 Ekim 2009 tarihinde Bağdat’ ta yapılan Türkiye Irak Yüksek Düzeyli Serteci İşbirliği Konseyi Başbakanlar toplantısı sırasında dönemin Çevre ve Orman Bakanı Sayın Veysel Eroğlu tarafından imzalanmıştır. Kabul edilen diğer anlaşmada olduğu üzere bu zabıтта Irak bakımından Meclis onayı gerektirmediğinden Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanmıştır. BU mutabakat zaptı çerçevesinde meteoroloji alanında erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, her iki ülkenin hava tahminî ve sayısal hava tahmin modelleri konusunda deneyimlerinin paylaşılması, Irak Meteoroloji Servisinin Meteorolojik Uygulama yazılımlarının kurulması konusunda desteklenmesi, Türk Meteoroloji Servisinin meteorolojik radar ve meteorolojik gözlem sistemleri konularındaki

deneyimlerinin Irak'ta kurulan ve kurulacak olan benzer sistemler için aktarılması, Türk Meteoroloji servisinin uluslararası deneyimlerinin Irak Meteoroloji Servisine kazandırılması gibi alanlarda iş birliği öngörmektedir. Taraflar ortak bilimsel ve teknik araştırmalar ve programlar yürütmek, meteoroloji teknolojilerinin değişimi, eğitim programları, toplantılar, konferanslar ve sempozyumlar düzenlemek, görevli uzman ve araştırmacıların değişimi yollarıyla da bu iş birliğini gerçekleştireceklerdir.

Arz ederim.

BAŞKAN – Sayın Eldemir, sizin ilave edeceğiniz bir husus var mı?

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR– Teşekkür ederim Sayın Başkan. Türkiye bölgesinde meteorolojik faaliyetler konusunda merkez oluşturma yönünde bir politikası var. Dolayısıyla etrafımızda bulunan ülkeleri de aynı standarda getirme açısından böyle bir iş birliği yapılması faydalı olarak mütalaa ettiğimizden dolayı böyle bir taslak anlaşma hazırlanmıştır.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Tasarının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI İLE IRAK CUMHURİYETİ ULAŞTIRMA BAKANLIĞI ARASINDA METEOROLOJİ VE METEOROLOJİK ARAŞTIRMA ALANLARINDA MUTABAKAT ZAPTININ UYGUN BULUNDUĞUNDA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1.- (I) 15 Ekim 2009 tarihinde Bağdat'ta imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Ulaştırma Bakanlığı Arasında Meteoroloji ve Meteorolojik Araştırmalar Alanlarında Mutabakat Zaptı”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu başkanlığı

Görüşülmekte olan (1/383) esas numaralı Kanun Tasarısının Komisyon Raporu üzerinde Samsun Milletvekili Akif Çağatay Kılıç ve İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar' ın özel sözcüler olarak atanmasını arz ve teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemin 5'inci maddesine geçiyorum: Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Irak Cumhuriyeti Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Ormancılık Alanında Yardım ve İşbirliği Protokolünün Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı.

Söz konusu tasarı, 24 Ekim 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Buyurun Sayın Ferteklilgil.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Bilindiği üzere GKRY 1963 yılından bu yana Kıbrıs Türk Halkının dünyadan tecrit etmek amacıyla çeşitli alanlarda ekonomik, siyasi, sosyal, sportif, kültürel ve ulaştırma gibi çok geniş ve etkin bir ambargo uygulamaktadır. GKRY'nin Kıbrıs Türklerine yönelik bu tecrit ve izolasyon politikası neticesinde Türkiye ana vatan ve garantör ülke olarak Kıbrıs Türk halkının maruz kaldığı bu haksızlığın giderilmesi için tüm bu alanlarda mümkün olan her türlü destek ve yardımı temin etmektedir. Ormancılık alanında da KKTC'nin yüz ölçümünün yüzde 20'ye yakının çeşitli evsafıta orman alanlarından oluşmaktadır. Ağaçlandırma, orman alanlarının korunması, gelişimi ve evsafının yükseltilmesi yönündeki çalışmalara ülkemiz destek ve katkı sağlamaktadır. Akdeniz'de yer alması nedeniyle özellikle yaz aylarında orman yangını tehlikeleri mevcut olan Kuzey Kıbrıs'ta geçmişte 95 ve 99 yıllarındaki büyük zarara yol açan yangınlar yaşandığı için ülkemizin destek ve müdahalesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu çerçevede 9 Ağustos 2010 tarihinde imzalanan yardım ve iş birliği protokolü ile Türkiye'nin bu desteklerinin hukuki bir çerçeveye oturtulması öngörülmektedir. Ayrıca bu protokol ile ormancılık alanında yapılacak işbirliğinin etkin uygulanması amacıyla taraflarca bir ortak komite oluşturulması ve ayrıca bir de ulusal koordinatör tayin edilmesi öngörülmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN – Sayın Eldemir?

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR

– Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

İlave edecek herhangi bir husus bulunmamaktadır. Soru olursa, arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Tasarının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE IRAK CUMHURİYETİ KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA ORMANCILIK ALANINDA YARDIM VE İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜNÜN UYGUN BULUNDUĞUNDA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1.- (I) 9 Ağustos 2010 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında Yardım ve İşbirliği Protokolünün onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığı

Görüşülmekte olan (1/496) esas numaralı Kanun Tasarısının Komisyon Raporu üzerinde Samsun Milletvekili Akif Çağatay Kılıç ve İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar'ın özel sözcüler olarak atanmasını arz ve teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemin 6'ncı maddesine geçiyorum: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı.

Söz konusu tasarı, 21 Nisan 2010 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Ancak, karara bağlanamadığı için kadük olmuştur. Tasarı üzerinde, tali komisyon olan Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun olumlu görüşü bulunmaktadır.

Buyurun Sayın Ferteklil.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Söz konusu iş birliği mutabakat zaptının 11 Ocak 2010 tarihinde Ankara’da dönemin Çevre ve Orman Bakanı Sayın Veysel EroĐlu tarafından imzalanmıőtır. Bu mutabakat zaptı, Lübnan tarafından 23 Temmuz 2012 tarihinde onaylanmış bulunmaktadır. Bu mutabakat zaptıyla genel olarak bakıldığında Çevre ve orman alanında iki ülke arasındaki iş birliği alanlarının ortaya konulması amaçlanmıőtır. Uluslararası İklim DeĐiőikliĐi Paneli tarafından yayınlanan son rapora göre Akdeniz Bölgesi iklim deĐiőikliklerine karőı en hassas bölge olarak belirtilmiőtır. Bu bölgedeki iki ülke olarak Türkiye ve Lübnan bu mutabakat zaptını imzalamak suretiyle orman yönetiőimi ve özellikle iklim deĐiőikliĐi ačasından orman izleme konusunda yakın iş birliği tesis etmeyi amaçlamaktadırlar. Buna ilaveten aĐačlandırma ve yeniden ormanlaőtırma, fidan yetiőtirme teknikleri, çölleőtmeyle mücadele, erozyon kontrolü, havza yönetimi ve koruma, havza rehabilitasyon teknikleri, coğrafi bilgi sistemi ile orman envanteri, uzaktan algılama dâhil, orman yangınlarının önleme ve koruma, orman yangınlarıyla mücadele hastalık ve zararları önleme, orman yönetim plan ve sistemleri dâhil sürdürülebilir orman yönetimi alanlarında iş birliği amaçlanmaktadır ve bu faaliyetleri resmî kuruluşların yanı sıra akademik kuruluşların ve Türk őirketlerinin de katılımları öngörülmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN – Sayın Eldemir, sizin ilave edeceğiniz bir husus var mı?

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI MUSTAFA ELDEMİR – Teşekkür ederim, herhangi bir husus bulunmuyor.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Tasarının maddelerine gečilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiőtir.

Tasarının maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ VE LÜBNAN CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA ORMANCILIK ALANINDA İŞBİRLİĞİ MUTABAKAT ZAPTININ UYGUN BULUNDUĞUNDA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1.- (I) 11 Ocak 2010 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu başkanlığı

Görüşülmekte olan (1/383) esas numaralı Kanun Tasarısının Komisyon Raporu üzerinde Samsun Milletvekili Akif Çağatay Kılıç ve İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar'ın özel sözcüler olarak atanmasını arz ve teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemin 7'nci ve son maddesine geçiyorum: Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Üyelerinin Aile Bireylerinin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Olanak Sağlayan Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğunda Dair Kanun Tasarısı.

Söz konusu tasarı, 20 Mart 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Buyurun Sayın Ferteklil.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Diplomatik ilişkiler ve konsolosluk ilişkileri hakkında Viyana sözleşmelerine göre diplomat, idari, teknik ve diğer personel eş ve çocuklarının ev sahibi ülkede kazanç getirici işte çalışmaları hâlinde sahip oldukları ayrıcalık ve bağışıklıklardan feragat etmeleri öngörülmektedir.

Ayrıca uluslararası teamüle göre de bu tür konular, yani çalışma izni, süresi ve alanı ev sahibi ülkenin takdirine bırakılmıştır. Buna karşın günümüzde meslek sahibi eşlerin sayısında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Meslek sahibi diplomat eşleri ve diğer diplomatik misyonda çalışanların eşleri sosyal görevlerinin yanı sıra mesleklerini de icra etmek istemektedirler. Bu konuda bu imkânı sağlamak üzere birçok ülke ikili düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir. Hatta Avrupa Konseyinin 1987 yılında bu konuda hazırladığı bir örnek anlaşma metni de vardır. Böylece ikili düzenlemeler yoluyla bu konuda eşlere bazı imkânlar sağlanmaktadır. Türkiye şimdiye kadar Amerika Birleşik Devletleri, Hollanda, İngiltere, Slovakya, Ukrayna, Arjantin, Portekiz, Macaristan, Polonya, Norveç, Slovenya, Avustralya, Belçika, Meksika, İspanya, Yunanistan ve Brezilya ile anlaşmalar yapmıştır. Söz konusu anlaşma Arnavutluk ile 26 Ocak 2012 tarihinde imzalanmıştır. Hâlen Belçika, Yunanistan ve Brezilya ile de benzer anlaşmaların akdi için süreç devam etmektedir.

Arnavutluk tarafı söz konusu anlaşmayı ve onay sürecini tamamlamıştır.

Arz ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Tasarının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE ARNAVUTLUK CUMHURİYETİ
BAKANLAR KURULU ARASINDA DİPLOMATİK MİSYON VE KONSOLOSLUK
ÜYELERİNİN AİLE BİREYLERİNİN KAZANÇ GETİRİCİ BİR İŞTE ÇALIŞMALARINA
OLANAK SAĞLAYAN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNDA
DAİR KANUN TASARISI**

MADDE 1.- (I) 26 Ocak 2012 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Arnavutluk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Üyelerinin Ali Bireylerinin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarını Olanak Sağlayan Anlaşmanın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığı

Görüşülmekte olan (1/600) esas numaralı Kanun Tasarısının Komisyon Raporu üzerinde Samsun Milletvekili Akif Çağatay Kılıç ve İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar'ın özel sözcüler olarak atanmasını arz ve teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir, teşekkür ediyorum.

Dışişleri Komisyonunun İkinci Yasama Yılı 29'uncu toplantısını kapatıyorum.

Bir sonraki toplantımız, 23 Mayıs 2012 Çarşamba günü saat 11.00'de olacaktır.

Kapanma Saati: 13.15